

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о.завідувача кафедри,
к.е.н., доц.

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: Магістр

Здобувачка

д. наук з держ.упр., професор

Наталія ВІННІЧЕНКО

Ігор ПРИХОДЬКО

Дніпро 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.зав. кафедри _____

«_____» _____ 2024р.

ЗАВДАННЯ**на підготовку кваліфікаційної роботи**Вінніченко Наталії Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві**Науковий керівник:** Приходько Ігор Павлович, д. наук з держ. упр., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «09» жовтня 2024 року № 3365

2. Термін подання здобувачем роботи: 14 грудня 2024р.**3. Вихідні дані до роботи:** Закон України про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні, Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, статистичні дані, Податковий кодекс України, облікові дані та звітність ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» м. Апостолове Дніпропетровської області, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)** вступ, теоретичні основи здійснення внутрішньогосподарського контролю в сільськогосподарських підприємствах, організаційні аспекти функціонування системи внутрішньогосподарського контролю та напрямки їх удосконалення, методичні засади здійснення внутрішньогосподарського контролю та напрямки їх удосконалення, висновки та пропозиції.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)** Класифікація об'єктів внутрішньогосподарського контролю, принципи внутрішньогосподарського контролю та їх класифікація, класифікація внутрішньогосподарського контролю, взаємозв'язок бухгалтерії із структурними підрозділами підприємства, внутрішня організаційна структура ревізійної комісії, організація інформаційних потоків у системі внутрішньогосподарського контролю, рекомендована структура Положення про службу внутрішньогосподарського контролю, основні елементи автоматизованого робочого місця внутрішнього контролера та їх взаємозв'язок, графік документообігу узагальненої відомості результатів інвентаризації матеріальних цінностей, внутрішньогосподарський контроль (ВГК) як підсистема управління, оцінка майна ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» за

2019-2023 рр., тис. грн., оцінка капіталу ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» за 2019-2023 рр., тис. грн, оцінка руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 10 травня 2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи здійснення внутрішньогосподарського контролю в сільськогосподарських підприємствах	вересень 2024 р.	
2	Організаційні аспекти функціонування системи внутрішньогосподарського контролю та напрямки їх удосконалення	жовтень 2024 р.	
3	Методичні засади здійснення внутрішньогосподарського контролю та напрямки їх удосконалення	листопад 2024 р.	
4	Висновки і пропозиції, вступ	грудень 2024 р.	
5	Список використаних джерел, оформлення роботи	грудень 2024р.	

Здобувачка

_____
(підпис)

Вінніченко Н.Ю.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____
(підпис)

Приходько І.П.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ABSTRACT	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	11
1.1. Суть і місце внутрішньогосподарського контролю в економічній системі підприємства	11
1.2. Завдання, принципи та види внутрішньогосподарського контролю	16
1.3 Система внутрішньогосподарського контролю та її елементи	21
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ	27
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» м. Апостолове Дніпропетровської області	27
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства	29
2.3. Організаційні аспекти внутрішньогосподарського контролю підприємства	33
2.4. Напрямки удосконалення організації внутрішньогосподарського контролю на підприємстві	37
Висновки до другого розділу	43
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ	44
3.1. Аналіз методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю на підприємстві	44

3.2. Удосконалення методики здійснення внутрішньогосподарського контролю	46
3.3. Комп'ютерні технології як засіб підвищення ефективності функціонування системи внутрішньогосподарського контролю	49
Висновки до третього розділу	55
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	69

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві»

Кваліфікаційна робота: 60 с., 6 рис., 2 табл., 15 додатків, 60 літературних джерел.

Об'єктом дослідження існує система внутрішньогосподарського контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Предметом дослідження існують теоретичні, методичні та організаційні аспекти внутрішньогосподарського контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у обґрунтуванні теоретичних основ та розробці практичних рекомендацій для вдосконалення системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

Методи дослідження. Методологічною основою пізнання об'єкта дослідження є системний підхід. Застосування діалектичного методу дозволяє розглядати досліджувані явища та процеси у розвитку та взаємодії. Для вивчення причин виникнення, етапів формування та закономірностей розвитку внутрішньогосподарського контролю, а також окремих економічних категорій використано історичний метод.

Теоретичною основою дослідження є роботи українських та закордонних учених, присвячені тематиці внутрішньогосподарського контролю. Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти, що регламентують контрольну діяльність на підприємствах, а також відповідні інструктивні та методичні матеріали. Дослідження ґрунтується на облікових і управлінських даних, а також результатах особистого спостереження і обстеження стану внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» м. Апостолове, Дніпропетровської області.

Розроблені в кваліфікаційній роботі методичні підходи та отримані результати мають практичне значення для вдосконалення організації та методики здійснення внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» м. Апостолове, Дніпропетровської області. Особистий внесок здобувача полягає у самостійно виконаному науковому дослідженні, в якому представлений авторський підхід до вирішення наукового завдання – удосконалення організації та методики внутрішньогосподарського контролю на аграрних підприємствах.

АНОТАЦІЯ

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ, ПОЛОЖЕННЯ, МЕТОДИКА, УДОСКОНАЛЕННЯ, ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ.

ABSTRACT

Topic: “Improving the system of internal control at the enterprise”

Qualification work: 60 p., 6 figures, 2 tables, 15 appendices, 60 references.

The object of research is the system of internal economic control at agricultural enterprises.

The subject of the study is the theoretical, methodological and organizational aspects of internal control at agricultural enterprises.

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical foundations and develop practical recommendations for improving the system of internal economic control at the enterprise.

Research methods. The methodological basis for cognition of the research object is a systematic approach. The application of the dialectical method allows to consider the phenomena and processes under study in development and interaction. The historical method is used to study the causes of emergence, stages of formation and patterns of development of internal economic control, as well as certain economic categories.

The theoretical basis of the study is the works of Ukrainian and foreign scholars on the subject of internal economic control. The information base of the study was formed by the legal acts regulating control activities at enterprises, as well as relevant instructional and methodological materials. The study is based on accounting and management data, as well as the results of personal observation and examination of the state of internal control in LLC “Agricultural Enterprise ‘Leader Agro’, Apostolove, Dnipro region. Apostolove, Dnipropetrovska oblast.

The methodological approaches developed in the qualification work and the results obtained are of practical importance for improving the organization and methodology of internal control in LLC “Agricultural Enterprise ‘Leader Agro’, Apostolove, Dnipro. Apostolove, Dnipro region. The personal contribution of the applicant is an independently performed scientific research, which presents the author's approach to solving the scientific problem - improving the organization and methodology of internal economic control at agricultural enterprises.

SUMMARY

INTERNAL CONTROL, REGULATIONS, METHODOLOGY,
IMPROVEMENT, ECONOMIC CONTROL

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зміна соціально-економічних умов в аграрному секторі підвищення економіки в Україні вимагає ефективності управління. Розвиток ринкових відносин створює нові інформаційні потреби серед власників і менеджерів сільськогосподарських підприємств, що потребує оптимізації їхнього управління. Можливість адаптації механізмів управління до сучасних економічних вимог об'єктивно вказує на забезпечення вдосконалення внутрішньогосподарського контролю

Реалізація цієї задачі передбачає повноцінне використання контрольних функцій на підприємстві, організацію ефективної взаємодії між суб'єктами контролю, розподіл обов'язків і відповідальності за систему обліку та звітності, а також за результати господарської діяльності підприємства загалом. Контроль виступає зв'язуючою ланкою між власниками підприємства та суб'єктами управління ним.

Внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів функціонування й удосконалення внутрішньогосподарського контролю роблять українські учасники, які серед них можна назвати такими авторитетними дослідниками, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, К.П. Дудка, Н.Л. Жук, С.Я. Зубілевич, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, Л.В. Нападовська, В.С. Рудницький, П.Т. Саблук, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, Б.Ф. Усач, М.Г. Чумаченко, Л.С. Шатковська, В.О. Шевчук та інші.

На важливості проведених досліджень і цінності отриманих результатів, питання організації та методики внутрішньогосподарського контролю залишаються недостатньо вивченими. Досить малодослідників звертають увагу на конкретну галузь під час створення та функціонування системи внутрішньогосподарського контролю на підприємствах аграрного сектору економіки.

Потреба в дослідженні цих аспектів та практичне вирішення дискусійних питань актуальність і важливість цієї теми.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у обґрунтуванні теоретичних основ та розробці практичних рекомендацій для вдосконалення системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

Реалізація визначеної мети передбачає вирішення наступних завдань:

- дослідження сутності, методів і принципів внутрішньогосподарського контролю та визначення його місця в системі управління підприємством;
- розгляд елементів системи внутрішньогосподарського контролю та їх взаємозв'язків;
- аналіз фінансового стану та організації облікової служби досліджуваного підприємства;
- оцінка діючої організації внутрішньогосподарського контролю на досліджуваному підприємстві;
- розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційної структури служби внутрішньогосподарського контролю та її взаємозв'язків з іншими підрозділами у загальній системі управління сільськогосподарським підприємством;
- аналіз методичних засад здійснення внутрішньогосподарського контролю на досліджуваному підприємстві;
- пропозиції щодо використання комп'ютерних технологій у процесі здійснення внутрішньогосподарського контролю, методики його автоматизації та форм електронних робочих документів.

Об'єктом дослідження існує система внутрішньогосподарського контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Предметом дослідження існують теоретичні, методичні та організаційні аспекти внутрішньогосподарського контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Методи та прийоми дослідження. Методологічною основою пізнання об'єкта дослідження є системний підхід. Застосування діалектичного методу дозволяє розглядати досліджувані явища та процеси у розвитку та взаємодії.

Для вивчення причин виникнення, етапів формування та закономірностей розвитку внутрішньогосподарського контролю, а також окремих економічних категорій використано історичний метод.

Теоретичною основою дослідження є роботи українських та закордонних учених, присвячені тематиці внутрішньогосподарського контролю. Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти, що регламентують контрольну діяльність на підприємствах, а також відповідні інструктивні та методичні матеріали. Дослідження ґрунтується на облікових і управлінських даних, а також результатах особистого спостереження і обстеження стану внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» м. Апостолове, Дніпропетровської області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних засад та удосконаленні на їх основі організації та методики внутрішньогосподарського контролю в аграрних підприємствах. Основні положення дипломної роботи, що визначають її наукову новизну, включають наступні аспекти:

удосконалено

- концептуальні засади організації системи внутрішньогосподарського контролю в аграрних підприємствах, що дозволять оптимізувати склад, структуру та чисельність служби внутрішньогосподарського контролю;

- аспекти функціонування служби внутрішньогосподарського контролю відповідно до розроблених Положень про службу внутрішньогосподарського контролю та посадових інструкцій внутрішніх контролерів;

- методику внутрішньогосподарського контролю, спрямовану на покращення якості проведення документальних перевірок, урізноманітнення прийомів фактичного контролю, ширше використання специфічних методів зіставлення й оцінки, зменшення витрат часу внутрішніх контролерів на документальне оформлення процедур і результатів контролю;

- методику автоматизації внутрішньогосподарського контролю, включаючи форми електронних робочих документів, використання яких сприятиме підвищенню якості виконання контрольних процедур та оперативності внутрішньогосподарського контролю в цілому.

Практичне значення. Розроблені в кваліфікаційній роботі методичні підходи та отримані результати мають практичне значення для вдосконалення організації та методики здійснення внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» м. Апостолове, Дніпропетровської області. Особистий внесок здобувача полягає у самостійно виконаному науковому дослідженні, в якому представлений авторський підхід до вирішення наукового завдання – удосконалення організації та методики внутрішньогосподарського контролю на аграрних підприємствах.

Теоретичні узагальнення, висновки та рекомендації були сформульовані автором самостійно на основі критичного аналізу праць провідних українських і закордонних вчених, а також результатів досліджень господарської діяльності ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» м. Апостолове, Дніпропетровської області.

Апробація та публікації. Результати дослідження пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» на базі Дніпровського державного аграрно-економічного університету 30-31 жовтня 2024 р.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Основний зміст викладено на 60 сторінках. Кваліфікаційна робота містить 2 таблиці, 6 рисунків, 15 додатків і список використаних джерел із 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Суть і місце внутрішньогосподарського контролю в економічній системі підприємства

Використання загальноприйнятих у науці положень, категорій та визначень є важливою особливістю внутрішньогосподарського контролю. Правильне застосування і тлумачення понять дозволяє підвищити ефективність контролю завдяки точному смисловому відображенню предмета, водночас обмежуючи багатозначність розуміння терміну «внутрішньогосподарський контроль». Дослідження сутності поняття внутрішньогосподарського контролю знайшли відображення в наукових працях відомих вчених-економістів, таких як Ф.Ф. Бутинця, І.А. Белобжецького, Е.Г. Вайнштейна, І.К. Дрозда, В.Г. Лінника, Є.В. Калюги, Г.Г. Кірейцева, М.М. Коцупатрого, Л.В. Нападовської, Б.Ф. Усача, В.О. Шевчука, М.Я. Штеймана та інші. Проте ці науково-практичні дослідження потребують більш глибокого аналізу для уточнення трактування внутрішньогосподарського контролю [37].

Бутинець Ф.Ф. зазначив, що у 20-ті роки ХХ століття функція обліку та контролю була виокремлена теорією як самостійний блок, не ототожнюючи його з контрольною діяльністю. Крім того, він підкреслив, що бухгалтерський облік забезпечує інформаційною базою для планування та внутрішньогосподарського контролю [13].

Ми погоджуємося з твердженням Максимова В.Ф. щодо застосування внутрішньогосподарського контролю в ринковій економіці, яке визначається певними факторами, зокрема необхідністю досягнення ефективності та продуктивності операцій, забезпечення достовірності фінансової звітності,

дотримання законодавчих вимог і спостереження за загальним виробничим процесом [43].

Васильєва Н.Е. стверджує, що внутрішньогосподарський контроль являє собою процес забезпечення досягнення організацією своїх цілей, який включає встановлення критеріїв, порівняння фактичних результатів з ними та коригування, якщо фактичні результати значно відрізняються від встановлених критеріїв. Контроль в межах діяльності підприємства є об'єктивною необхідністю. Це засіб зворотного зв'язку між керуючою системою і підлеглою системою [15].

Булкот Г.В. зазначає, що внутрішньогосподарський контроль є системою спостереження та перевірки відповідності функціонування об'єкту управління прийнятним управлінським рішенням, а також встановлення результатів впливу управління на керований об'єкт шляхом виявлення відхилень, допущених у процесі виконання цих рішень [12]. Однак, на нашу думку, це твердження є недостатнім, оскільки внутрішньогосподарський контроль не лише виявляє недоліки, допущені в процесі виконання управлінських рішень, але й розкриває проблеми та зловживання, які можуть виникати на кожному етапі виробничого процесу підприємства.

Калюга Є.В. визначає внутрішньогосподарський контроль як самостійну форму контролю, яка включає перевірку бухгалтерського обліку, моніторинг господарської діяльності, контролювання планів, програм і управлінських рішень, а також активів і зобов'язань підприємства. Система постійного контролю на підприємстві розглядається як важлива функція управління, яка включає також контроль власників і організацію економічних заходів щодо діяльності [31].

Самойленко А. розглядає внутрішньогосподарський контроль на сільськогосподарських підприємствах як один із ключових видів економічного контролю. Внутрішньогосподарський контроль тут є систематичним процесом перевірки, що здійснюється всіма посадовими особами та громадськими організаціями підприємства в межах їх

компетенції. Він охоплює виконання рішень партії і уряду, вказівок вищих органів, планових завдань і соціалістичних зобов'язань, а також використання виробничих ресурсів, збереження соціалістичної власності та дотримання законності. Метою такого контролю є виявлення резервів для підвищення ефективності суспільного виробництва та рішуче припинення крадіжок, зловживань і марнотратства [65].

Отже, в сучасних умовах господарювання зростає необхідність контролю за раціональним використанням матеріальних ресурсів, регулярного моніторингу правильності організації бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, своєчасного відображення дебіторської і кредиторської заборгованості. Зростає також необхідність підвищення рівня рентабельності та збереження активів підприємства. Важливим елементом налагодженого механізму управління стає постійний внутрішньогосподарський контроль.

Внутрішньогосподарський контроль має ключове значення на підприємствах та їх об'єктах, де зосереджуються значні потоки матеріальних цінностей і коштів, а також у функціональних відділах бухгалтерій, де здійснюється перевірка та обробка облікової документації [58].

Класифікація об'єктів внутрішньогосподарського контролю наведена на рис. 1.1.

Гавришко І.К. зазначає, що своєчасний і всебічний внутрішньогосподарський контроль сприяє збереженню та ефективному використанню матеріальних цінностей. Він дозволяє своєчасно виявити недоліки в системі обліку матеріальних запасів і їх використанні, а також виявити невикористані резерви в системі нормування і використання матеріальних цінностей. Контроль є найсистемнішим, оперативним і ефективним, забезпечуючи постійно діючу функцію перевірки збереження матеріальних запасів та їх ефективного використання. Завдяки системі первинного документального забезпечення та аналітичного обліку, внутрішньогосподарський контроль забезпечує систематичну перевірку всіх

операцій і процесів, пов'язаних із надходженням і витрачанням сировини, матеріалів і інших матеріальних запасів [19].

Рис. 1.1. Класифікація об'єктів внутрішньогосподарського контролю

На наш погляд, твердження Гавришко І.К. зосереджується лише на внутрішньогосподарському контролі матеріальних цінностей, що не дає повного уявлення про сутність цього контролю. Вирішення завдань, які стоять перед внутрішньогосподарським контролем, значною мірою залежить від правильного розуміння та застосування категорій „об'єкт” і „суб'єкт” контролю. Об'єкт внутрішньогосподарського контролю – це те, що підлягає

перевірці. Суб'єкт внутрішньогосподарського контролю – це конкретна посадова особа, служба (або відділ) або внутрішньогосподарський підрозділ підприємства, який здійснює перевірку того чи іншого об'єкта [19].

Ми погоджуємося з такою точкою зору автора щодо поняття „об'єкт” і „суб'єкт” внутрішньогосподарського контролю, а також з їхнім значенням та роллю у вирішенні завдань, що стоять перед контролем. В ході здійснення внутрішньогосподарського контролю об'єкти спостереження включають не лише самі виробничі ресурси та внутрішній економічний механізм, але й дії працівників господарства, які несуть відповідальність за збереження і ефективне використання виробничих засобів, раціональне використання трудових ресурсів та дотримання законності у процесі виробництва. З цього випливає важливий практичний висновок: за будь-яке порушення фінансової дисципліни, недотримання технології виробництва, що призвело до недоодержання запланованої продукції, або незабезпечення збереження ресурсів, відповідальність несуть конкретні особи, які своїми неправильними діями або бездіяльністю завдали шкоди господарству [65].

За словами Ковалюк О.М., під час контролю збирається та аналізується необхідна інформація, виявляються відхилення фактичних показників від встановлених (планових, стандартних) значень і їхні причини. Поряд із терміном «контроль», широко використовується поняття «контролінг», яке має більш широке коло функцій. Проте ці функції чітко визначаються лише для окремого підприємства і включають контроль, аналіз, забезпечення інформацією всіх зацікавлених менеджерів, координацію, а часто й планування [34].

За словами Мурашко В.М., система внутрішньогосподарського контролю виступає як інструмент, покликаний сприяти підвищенню ефективності та досягненню поставлених цілей, зменшенню збитків і витрат у процесі діяльності підприємства. Для організації та впровадження такої системи адміністрація підприємства має забезпечити виконання ряду специфічних завдань, що є основою для доцільності та ефективності її

функціонування. Без цих завдань діяльність служби внутрішнього контролю не відповідатиме своїй основній меті [48].

Ми вважаємо, що суть, мета, основні завдання, об'єкти, суб'єкти, складові, поняття і місце контрольних дій, а також організаційні рівні, утворюють єдину систему внутрішньогосподарського контролю. Ці складові та поняття є критично важливими для забезпечення ефективності, точності, ясності та надійності контролю. Місце внутрішньогосподарського контролю в системі управління можна уявити як схему, що представлена в додатку А.

Ми дійшли висновку, що внутрішньогосподарський контроль є невід'ємною частиною системи економічного контролю на підприємстві. Його здійснюють керівництво підприємства або власники, а також керівники структурних підрозділів, функціональні служби (відділи) і спеціалізовані контрольні підрозділи. Цей контроль є оперативним і ефективним, постійно впливає на хід виробничих процесів і результати діяльності, проводиться систематично і безперервно на всіх етапах виробничо-фінансової діяльності підприємства. Він охоплює всі аспекти роботи підприємства, сприяє підвищенню ефективності господарської діяльності. Внутрішньогосподарський контроль стає необхідністю для власників у раціональному використанні ресурсів та випуску якісної продукції в умовах конкурентного ринку.

1.2. Завдання, принципи та види внутрішньогосподарського контролю

Завдання внутрішньогосподарського контролю включає перевірку господарських операцій на виробничих об'єктах з планування запобігання перевитратам матеріальних і фінансових ресурсів, забезпечення раціональної робочої сили та впровадження прогресивних методів праці і технологій у бригадах, цехах та інших виробничих підрозділах [9]. За І.Д. Ватулею, завдання внутрішньогосподарського контролю виходять за межі простої

перевірки господарських операцій. Він також охоплює забезпечення раціонального використання робочої сили, впровадження інноваційних методів праці та технологій у бригадах, дільницях, цехах та інших виробничих підрозділах. Крім того, контроль збільшення збереженню засобів і товарно-матеріальних цінностей, ефективності використання сировини і паливно-енергетичних ресурсів, а також випуску продукції, що використовується попитом на ринку [16].

Після аналізу тверджень науковців, ми дійшли до власного висновку, що основні завдання внутрішньогосподарського контролю включають:

1. Надання інформації про процеси, що відбуваються.
2. Допомога у прийнятті найбільш доцільних управлінських рішень.
3. Отримання даних для оцінки правильності прийнятих рішень, своєчасності та ефективності їх виконання.
4. Вчасне виявлення і усунення умов і факторів, які заважають ефективному веденню виробництва.
5. Коригування діяльності суб'єкта господарювання та його структурних підрозділів.

З урахуванням сучасних умов та завдань, що стоять перед внутрішньогосподарським контролем, Рибалко Л.В. виокремлює основні принципи, які включають:

Безперервність контролю в часі, що забезпечує систематичність, проведення на всіх етапах організації виробничої діяльності на різних рівнях управління. Якщо можна постійно стежити за виконанням робіт.

Повнота контролю, яка охоплює всі аспекти діяльності підприємства, відображає реальний стан діяльності в контрольованих підрозділах, ділянках і на робочих місцях. Це забезпечує отримання об'єктивних даних на кожен часовий інтервал для оцінки стану.

Запобіжний характер, який спрямований на попередження пошкоджень, а не тільки на їх констатацію. Система повинна бути налаштована на профільну проблему.

Зв'язок системи контролю з економічним механізмом регулювання та мотивацією безпечної роботи. За результатами контролю повинні здійснюватися заохочення окремих осіб, порушників, колективів і підрозділів.

Контроль ефективності проведення перевірок не за рахунок процесу, а для виявлення самих виявлених недоліків. Ефективність досягається за умови щасливої оцінки стану та перспективи розвитку цього стану при мінімальних витратах часу та часу [56].

На нашу думку, Рибалко Л.В. чітко і стисло виклав суть і значення принципів внутрішньогосподарського контролю, виділивши їхню важливість у процесі перевірок на підприємстві та детально охарактеризувавши їхні якості. Ми погоджуємося з таким тлумаченням. Класифікація принципів внутрішньогосподарського контролю наведена на рис. 1.2. Дієвість і ефективність внутрішньогосподарського контролю забезпечуються гармонійною єдністю таких функцій: 1. Управлінська – забезпечує зворотний інформаційний зв'язок з об'єктом управління. 2. Інформаційна – надає керівникам усіх рівнів достатню інформацію для оцінки стану об'єкта, а також для планування, контролю та прийняття управлінських рішень. 3. Корируюча – регулююча функція – реалізується контрольна функція, де внутрішньогосподарський контроль виступає як засіб зворотного інформаційного зв'язку між рівнями управління та структурними підрозділами. 4. Прогностична – передбачає формування вартісно-аналітичної бази для вибору альтернативних управлінських рішень та прогнозних показників бюджету [48].

На думку Шатковської Л.С., основна функція внутрішньогосподарського контролю виявляється в оперативному інформуванні керівництва підприємства про неефективні витрати сировини, матеріалів, наявності браку продукції, розкрадання цін тощо. Тому стан внутрішньогосподарського контролю стає об'єктом ревізії.

Рис. 1.2. Принципи внутрішньогосподарського контролю та їх класифікація

Ревізор користується Законом України “Про підприємництво”, Законом України “Про підприємство”, Законом України “Про контрольно-ревізійну службу”, а також іншими нормативними актами, які стосуються інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, розрахунків, грошових коштів, касових і банківських операцій тощо [76].

Отже, функції внутрішньогосподарських контролерів включають: завдання контрольного характеру, завдання економічної діагностики, розробку фінансової стратегії, маркетингові дослідження, управлінське консультування, оптимізацію розрахунків з дотриманням податкових і фінансових зобов'язань, підтвердження точності та надійності використання інформації керівництвом для впровадження, недопущення збиткової

діяльності, контроль за активами, оцінку якості збереження інформації, яка видається управлінською інформаційною системою, та ряд інших функцій.

За формою здійснення внутрішньогосподарського контролю поділяються на ревізії, перевірки, самоконтроль, перевірки й огляди. За час здійснення виділяється три види внутрішньогосподарського контролю: попередній, поточний (оперативний) і наступний. Детальна класифікація представлена на рис. 1.3.

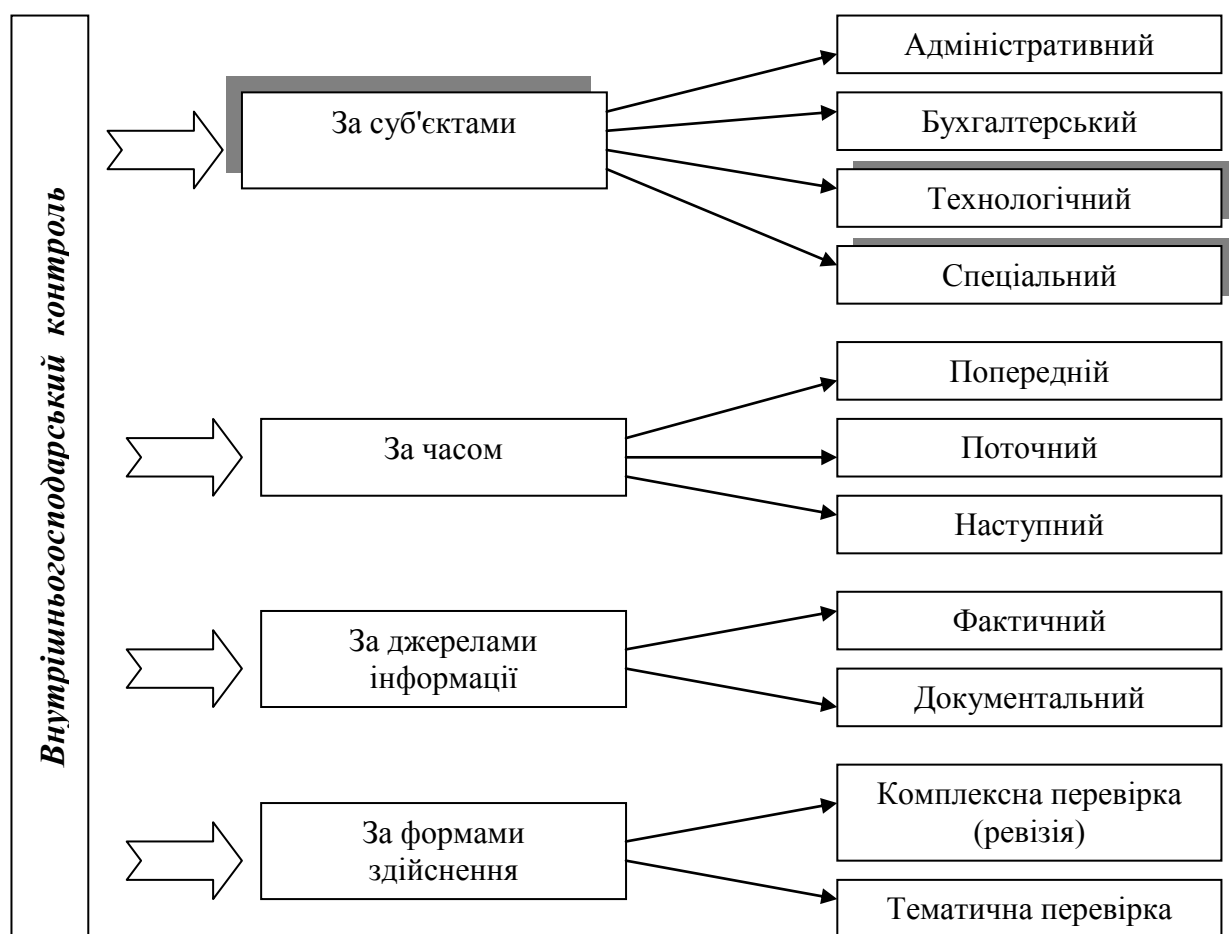

Рис. 1.3. Класифікація внутрішньогосподарського контролю

Теорія і практика внутрішньогосподарського контролю виробили два основних способи його здійснення: документальний і фактичний.

Документальний контроль включає перевірку з використанням інсталюваної сутності, законності та доцільності господарських операцій та управлінських рішень за допомогою планових, облікових, звітних та інших

документів. До прийому документального контролю відносяться: системна (всебічна) перевірка документів, письмові запити, отримання письмових пояснень та економічний аналіз.

Фактичний контроль реалізації для встановлення реального стану об'єкта. Основні прийоми фактичного контролю включають інвентаризацію, лабораторний аналіз, експертну оцінку, а також різні контрольні перевірки, діючі в ході технологічного процесу [8].

Класифікація методів і прийомів внутрішньогосподарського контролю представлена в Додатку Б. Основні функції і відповідальність за організацію контролю вкладені на керівника підприємства. Він є головним організатором і координатором контролю як функції управління та складової господарської діяльності. Керівник підприємства визначає перелік контрольних питань для кожної посадової особи і повинен забезпечити стеження за виконанням контрольних функцій роботи.

1.3. Система внутрішньогосподарського контролю та її елементи

Для забезпечення успішного функціонування підприємства, підвищення рівня рентабельності, збереження та збільшення його активів необхідний налагоджений механізм, ключовим елементом цього щоденного внутрішньогосподарського контролю є. Система внутрішньогосподарського контролю повинна бути економічно ефективною, витрати на її функціонування мають бути меншими за втрати підприємців [33].

Система внутрішньогосподарського контролю контролює всі внутрішні правила і процедури, які впроваджує керівництво підприємства для досягнення його мети — забезпечення (в межах можливого) стабільного та ефективного функціонування підприємства. Вона включає дотримання внутрішньогосподарської політики, збереження та раціональне використання активів підприємства, запобігання та виявлення фальсифікацій і помилок,

точність і повноту бухгалтерських записів, а також остаточну підготовку також надійної фінансової інформації [45].

Маренич Т. пропонує дві ключові складові системи внутрішньогосподарського контролю: контроль середовища і система бухгалтерського обліку.

Середовище контролю охоплює заходи і записи, які відображають загальний підхід керівництва та власників підприємства до існуючої системи внутрішньогосподарського контролю. Це включає значення цієї системи для підприємства та її вплив на операційні процеси.

Система бухгалтерського обліку представляє комплекс заходів і записів підприємства, які фіксують бухгалтерські операції в реєстрах бухгалтерського обліку. Вона охоплює процеси пошуку, збору, аналізу, підрахунку, класифікації, запису, підсумовування та надання інформації про операції та інші заходи підприємства [44].

Ми не згодні з думкою Маренич Т. виділення лише двох основних елементів системи внутрішньогосподарського контролю. Ми пропонуємо додати такі елементи: матеріальну відповідальність, яка забезпечує повну відповідальність та пильність керівництва; фінансовий облік; податковий облік.

Систему внутрішньогосподарського контролю за функціонуванням облікової системи на підприємствах, за висновком Дорош Н.І., необхідно забезпечити:

- наявність дозволу на проведення облікових операцій, які повинні відбуватися відповідно до розпорядження керівництва;
- відображення всіх облікових операцій у вигляді точних підсумкових показників на відповідних рахунках обліку і у відповідний час, що дозволяє спеціалістам підготувати фінансову звітність відповідно до встановлених вимог щодо її подання;
- доступ до облікових записів по активах підприємства тільки після дозволу керівництва;

- система обліку, яка забезпечує порядок порівняння відображених облікових записів в активах з активами, які є в наявності, через певні інтервали часу, і за всіма існуючими розбіжностями вживати повні та остаточні заходи щодо їх усунення [24].

Через певні обмеження наявні системи обліку та внутрішньогосподарського контролю не можуть повністю гарантувати керівництву докази того, що поставлені завдання виконані. Існують такі обмеження:

1) Вимоги керівництва, що передбачають, що витрати на внутрішньогосподарський контроль не можуть перевищити корисний ефект від його функціонування. Це можна призвести до обмеження в ресурсах та вплинути на ефективність контролю.

2) Більшість процедур внутрішньогосподарського контролю орієнтована на звичайні, а не на неординарні операції. Існує можливість припущення помилок через необачність, неважливість, неправильне судження або неправильне розуміння законодавства, норм і правил.

3) Можливість обійти заходи внутрішньогосподарського контролю через змову членів керівництва, співробітників підприємства та третіми особами.

4) Причини несвоєчасного врахування змін у певних показниках можуть призвести до проведення неадекватних процедур внутрішньогосподарського контролю [52].

Наявність чіткого розподілу упорядкованих посадових обов'язків між працівниками, які беруть участь у формуванні інформації про ведення справ і обліку, допоможе запобігти зловживанням і крадіжкам, а також виявити випадкові помилки. Показується ймовірність помилок, якщо одна і та сама особа використовує господарську операцію, і відображає її в реєстрі бухгалтерського обліку [36].

Дотримання деяких формальних процедур під час здійснення господарських операцій працівниками підприємства має бути

неупередженим. Елемент системи внутрішньогосподарського контролю виконує пов'язаний із чітким визначенням прав та обов'язків кожного працівника. Наявність фізичного контролю, перевірки фактичної наявності активів та документації, повинна забезпечити охорону майна підприємства та регулярного контролю [18].

Отже, на нашу думку, своєчасний, дієвий і оперативний внутрішньогосподарський контроль дозволяє не тільки вчасно виявити недоліки в діяльності підприємств та їх підрозділів, але й виявити невикористані резерви для підвищення ефективності їх роботи. Ми вважаємо, що внутрішньогосподарський контроль є одним із зацікавлених діячів управління підприємством, після чого він допоможе системі управлінського персоналу ефективно виконувати свої функції. Завдяки системі внутрішньогосподарського контролю керівництво може застосувати, що саме слід змінити в роботі організації підприємства та спрогнозувати його на діяльність.

Отже, можна зробити висновок, що внутрішньогосподарський контроль є ефективним і надійним інструментом поточного спостереження за використанням майна підприємства, законністю та доцільністю господарських операцій і процесів, а також збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. Він також є невід'ємною частиною ринкового механізму, одним із способів контролю за реалізацією прийнятих рішень і визначеною функцією управління економікою.

Висновки до першого розділу

Узагальнюючи теоретичні аспекти функціонування системи внутрішньогосподарського контролю в сільськогосподарських підприємствах, можна зробити такі висновки:

1. У сучасних умовах господарювання виникає необхідність контролю за ефективним використанням матеріальних ресурсів, організацією бухгалтерського обліку, складанням фінансової звітності, відображенням дебіторської і кредиторської заборгованості, підвищенням рівня рентабельності та збереженням активів. Для цього потрібен налагоджений механізм управління, центральним елементом якого є повсякденний внутрішньогосподарський контроль.

2. Внутрішньогосподарський контроль є ефективним засобом постійного використання за майном підприємства, дотриманням законності та доцільності господарських операцій і процесів, а також збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. Крім того, він є складовою частиною ринкового механізму і важливою функцією управління економікою.

3. Система внутрішньогосподарського контролю дозволяє своєчасно виявити відхилення або порушення технології виробництва та зловживання без спеціального контрольного-ревізійного апарату. Це є найбільш ефективним підходом, оскільки контролює діяльність там, де знаходиться центр ваги управління.

4. Функції внутрішньогосподарських контролерів включають контрольні завдання, економічну діагностику, розробку фінансової стратегії, маркетингові дослідження, управлінське консультування, оптимізацію розрахунків з бюджетом, підтвердження точності використання інформації для прийняття рішень, запобігання збиткової діяльності, контроль за збереженням активів і оцінку якості інформації, що видається управлінською інформаційною системою.

5. Усі види контролю взаємопов'язані, і їх здійснення є необхідною умовою ефективного управління підприємством. Внутрішньогосподарський контроль поділяється на ревізії, перевірки, самоконтроль, рейди і огляди. Залежно від часу проведення, існують три види контролю: попередній,

поточний (оперативний) і наступний. У роботі наведена детальна класифікація видів контролю.

6. Внутрішньогосподарський контроль є важливою складовою частиною економічного контролю підприємства. Його здійснюють керівництво, власники, керівники структурних підрозділів, функціональні служби і спеціальні підрозділи контролю. Внутрішньогосподарський контроль стає органічною потребою для власників у раціональному використанні ресурсів і випуску якісної продукції в умовах ринкової конкуренції.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» м. Апостолове Дніпропетровської області

ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» спеціалізується на виробництві сільськогосподарської продукції з зерно-м'ясо-молочною спеціалізацією. Господарство має сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування зернових, цукрових буряків, кукурудзи, однорічних та багаторічних трав. До складу підприємства входять дві бригади рослинництва, ремонтна майстерня, автогараж, будівельно-ремонтна бригада та тваринницькі ферми. Загальна земельна площа складає 2543 гектари, з яких ріллі - 2543 гектари. Середньооблікова кількість штатних та позаштатних працівників - 45 осіб.

Для подальшого аналізу ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» розглянемо основні показники його діяльності. Аналіз майнового стану підприємства дозволяє визначити наявність майна, грошових коштів, зобов'язань, капіталу, а також дебіторської та кредиторської заборгованості.

Майновий стан підприємства характеризується складом, розміщенням, структурою та динамікою активів (майна) і пасивів (власного капіталу і зобов'язань). Аналіз майнового стану ТОВ «Лідер Агро» включає: вартість майна у 2023 році становила 9062 тис. грн., що у порівнянні з 2019 роком зросла на 6926.4 тис. грн. або на 424.37%. Це збільшення відбулося за рахунок збільшення необоротних активів на 3514.8 тис. грн. або на 1510.43%. Далі проаналізуємо капітал підприємства. За даними додатку В.2, вартість капіталу у 2023 році становила 9062 тис. грн., що порівняно з 2019 роком

збільшилося на 6926.6 тис. грн. або на 424.37%. Цей ріст зумовлений значним збільшенням зобов'язань на 534.6 тис. грн. або на 438.88%. Далі розглянемо рух і функціональний стан основних засобів підприємства. Згідно з додатком В.3, вартість основних засобів на кінець 2023 року становила 6117 тис. грн. і зросла на 5025 тис. грн. або на 560.16% порівняно з 2019 роком. Цей ріст пояснюється придбанням нових засобів виробництва.

Для подальшої характеристики фінансових результатів діяльності ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» розглянемо додаток В.4. Провівши забезпечення розрахунків, можна сказати, що дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2023 році становив 12709 тис. грн., що разом з 2019 роком збільшилася на 9419,5 тис. грн. або на 386,35%. Також цей показник більший на 3194 тис. грн. у порівнянні зі середнім районним значенням. Величина чистого доходу від реалізації підприємства також зросла на 7694,7 тис. грн. або на 365,67%.

Наступний етап аналізу – фінансова стійкість підприємства за допомогою добавки В.5. За результатами розрахунків можна сказати, що у 2023 році частка зобов'язань у розмірі пасивів перевищує власний капітал, про що коефіцієнт концентрації залученого капіталу становить 0,68. Показник відповідно з 2019 роком збільшився на 103,42%.

Далі проаналізуємо ліквідність, платоспроможність та оборотність оборотних активів ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» за допомогою додатку В.6. Провівши оцінку ліквідності, можна сказати, що високоліквідні активи (грошові вартості в національній валюті та поточні фінансові інвестиції) у 2023 році становлять 356 тис. грн., що разом з 2019 роком збільшилися на 306,3 тис. грн. або на 415,09%.

Для подальшої характеристики проводимо оцінку ділової діяльності ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» за допомогою додатку В.7. За результатами розрахунків коефіцієнт обертання оборотних активів у 2023 році становив 1,87, що вказує на те, що за цей рік 1 раз відбувся повний цикл виробництва й обігу, який приніс відповідний ефект у

позитивний результат. Даний коефіцієнт зріс порівняно з роком 2019 року на 132,04%. Коефіцієнти обертання оборотних виробничих фондів також зріс на 104,94% і становив 3,89, що негативно впливає на прискорення обороту оборотних засобів.

Провівши комплексну (рейтингову) оцінку фінансового стану господарюючого суб'єкта, наведену в додатку В.8, можна зробити висновок, що рейтинг підприємства за 2019–2023 роки отримає «А». Це ефективне використання капіталу, забезпечення власних оборотних витрат, а також про рентабельність і прибутковість підприємства. ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» є конкурентоспроможним господарюючим суб'єктом

Отже, проаналізувавши основні показники діяльності ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»», можна зробити загальні висновки. Порівняно з 2019 роком, у 2023 році підприємство значно збільшило обсяги виробництва та реалізації продукції, покращивши майновий стан і власний капітал, а також отримало більший прибуток. Однак негативним фактором є зростання зобов'язань підприємства. Це пов'язано з тим, що ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» закупівлю якісного сучасного обладнання, яке вимагає тривалого фінансування.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства

На сьогоднішній день найпоширенішою формою організації бухгалтерського обліку є створення окремої бухгалтерської служби, що має значні переваги. ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» не є винятком і організувало свою бухгалтерську службу.

Бухгалтерська служба, що працює безпосередньо на підприємстві, тісно взаємодіє з іншими підрозділами та керівництвом, що забезпечує належний рівень відношення до роботи та стимулює ефективний пошук оптимальних підходів до організації та ведення бухгалтерського обліку. Специфіка діяльності підприємства та особливості організації виробництва добре відомі працівникам бухгалтерської служби, що дозволяє їм оперативно реагувати на зміну умов господарювання.

Керівництво підприємства має можливість постійно контролювати діяльність бухгалтерської служби, що сприяє більш ефективному управлінню підприємством. Організація роботи бухгалтерської служби визначається керівництвом підприємства і включає встановлення прав і обов'язків головного бухгалтера та його підлеглих облікових працівників. Вона також передбачає побудову структури бухгалтерської служби, визначення її місця в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами.

Бухгалтерська служба, очолювана головним бухгалтером і складається з трьох співробітників, є однією з ключових підрозділів управлінської структури ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро». Вона відповідає формуванню повної та достовірної інформації про результати діяльності та майновий стан підприємства, що необхідно для прийняття ефективних рішень, контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також для запобігання негативним явищам у господарській діяльності. Це підкреслює важливу роль бухгалтерської служби в системі інформаційних потоків підприємства.

Працівники бухгалтерської служби наділені спеціальними правами, які відрізняють їх від інших підрозділів підприємства. Без підпису головного бухгалтера або уповноваженої особи грошові та розрахункові документи не мають юридичної сили. Головний бухгалтер попередньо переглядає і затверджує договори, укладені підприємством для виконання сторонніх робіт, надання послуг, постачання та відпуск товарно-матеріальних цінностей тощо.

Працівники бухгалтерської служби здійснюють контроль за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, перевіряють їх звітність, беруть участь в інвентаризації цінностей. Обліковий підрозділ не тільки контролює правильність оформлення первинних документів, але й стежить за їх відповідністю чинному законодавству. Облікові працівники не несуть відповідальності за збереження бухгалтерської документації на всіх етапах документообігу та за безкоштовне надання бухгалтерської звітності відповідним користувачам.

Обліковий підрозділ підприємства тісно взаємодіє з усіма іншими підрозділами, отримуючи від них необхідну документацію для ведення бухгалтерського обліку та здійснення контролю. Водночас він надає економічну інформацію, яка впливає на виконання плану постачання, виробництва та збуту діяльності продукції, рентабельність та інші економічні показники підприємства.

Таблиця 2.1

Взаємозв'язок бухгалтерії із структурними підрозділами підприємства

Структурні підрозділи	Склад і найменування документів
Відділ кадрів	Копії наказів по персоналу (накази про прийом на роботу, звільнення, відпустки), табелі обліку робочого часу, лікарняні листки, звіти про використання бланків трудових книжок.
Плановий відділ	Затверджені плани показників за всіма напрямками діяльності підприємства (бізнес-план, вартість витрат і доходів)
Відділ праці та заробітної плати	Положення щодо оплати праці та преміювання окремих категорій працівників, зміни ставок, окладів
Цехи	Документи щодо окремих господарських операцій (випуск продукції тощо), виробничі звіти про витрати тощо
Склади	Документи щодо руху товарно-матеріальних цінностей, їх відпуску та переміщення
Служба головного механіка	Документи щодо транспортного обладнання та його ремонту, роботи

Взаємодія зі сторонніми організаціями включає отримання від банків виписок за рахунками, копій доданих до них документів, а також передачу розрахунково-платіжних банківських документів, чеків на отримання грошових коштів і повідомлень про внесення готівки. Бухгалтерія також передає державній податковій службі звіти про нарахування та сплату

податків, а також інші необхідні документи.

Важливою передумовою раціональної організації обліку на підприємстві є правильний вибір форми організації, що передбачена Законом, а також встановлення такої структури апарату бухгалтерії, яка найбільше відповідає конкретним умовам роботи підприємства. На ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» ведеться журнально-ордерна форма обліку. Первинний облік на підприємстві здійснюється відповідно до чинного законодавства на паперових носіях і типових бланках, затверджених Міністерством статистики України, і, на нашу думку, не потребує покращення.

Структура бухгалтерського апарату на підприємстві була організована за виробничою ознакою. Виробнича структура облікового апарату передбачає виділення окремих виробництв, ділянок, що технологічно пов'язані між собою, таких як облік рослинництва, облік тваринництва та облік машинно-тракторного парку. Виробнича структура спрямована на забезпечення контролю над здійсненням технологічного процесу та діяльності окремих цехів чи підрозділів.

Структура облікового апарату тісно пов'язана з розподілом обов'язків між конкретними обліковими працівниками. Функції кожного облікового працівника, його обов'язки, відповідальність і права визначаються посадовими інструкціями.

Оскільки на підприємстві переважна більшість працівників бухгалтерської служби є жінками віком 35-55 років, деякі з яких наближаються до пенсійного віку, на нашу думку, керівництву підприємства варто розглянути можливість прийняття хоча б одного молодого співробітника для забезпечення подальшої заміни старшого покоління.

В умовах сформованої структури бухгалтерського апарату підприємства та розподілу обов'язків між окремими працівниками організовується документообіг, тобто шлях проходження документа від його складання до здачі в архів. У графіку документообігу зазначаються

призначення документа, хто і коли його складає, хто підписує, які показники контролює, коли і кому передає, а також наступне використання документа (додаток Д). Графік документообігу затверджується головним бухгалтером, який здійснює контроль за його дотриманням.

Облікову політику ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» було визначено самостійно керівником та головним бухгалтером підприємства відповідно до Наказу про облікову політику, який складається на кожний наступний звітний рік. Наказ включає такі розділи, преамбула (загальні відомості), облікова політика, організація роботи бухгалтерської служби, організаційно-технічні аспекти організації обліку.

Зважена та обґрунтована система заходів з організації бухгалтерського обліку та проведення облікової політики має забезпечити своєчасне та повне інформаційне забезпечення як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

2.3. Організаційні аспекти внутрішньогосподарського контролю підприємства

Правовою базою для організації та здійснення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є як зовнішні, так і внутрішні нормативні акти. Контролюючим органом товариства з обмеженою відповідальністю є ревізійна комісія, яка формується рішенням загальних зборів учасників.

В процесі дослідження було встановлено, що функції внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» виконують вищі керівники (директори, голови правління тощо), керівники структурних підрозділів (завідуючі фермами, бригадири), головні спеціалісти (головні агрономи, зоотехніки тощо), керівники низових ланок управління (ланкові, завідувачі лабораторіями

тощо), працівники бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером та працівники фінансово-економічних служб, а також ревізійні комісії.

Суттєвим недоліком також є не тільки відсутність повного регламентного забезпечення системи внутрішньогосподарського контролю, але й низька його якість. Зокрема, не визначені чіткі відповідальні особи за організацію контролю на підприємстві. Положення про діяльність контролюючих органів не містять відповідного переліку обов'язків, прав, відповідальності та вимог до контролюючого персоналу. У графіку документообігу не виділяється стадія контролю за складанням і рухом документів, яка є однією з основних у процесі обробки бухгалтерської інформації. Тому система внутрішньогосподарського контролю на більшості підприємств є малоефективною, оскільки вже на першому організаційному етапі не дотримуються основні принципи та вимоги. Адже, не знаючи своїх контролюючих функцій, окремий суб'єкт не зможе ефективно виконувати і сам процес контролю.

Як видно, функції контролю на підприємствах розподілені між багатьма суб'єктами. Тобто внутрішньогосподарський контроль охоплює всі ланки управлінської структури та має різні види.

Правовою базою для організації та здійснення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є зовнішні й внутрішні нормативні акти. Контролюючим органом товариства з обмеженою відповідальністю є ревізійна комісія, яка формується рішенням загальних зборів учасників. В процесі дослідження встановлено, що функції внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» виконують вище керівництво (директори, голови правління тощо), керівники структурних підрозділів (завідуючі фермами, бригадири), головні спеціалісти (головні агрономи, зоотехніки та ін.), керівники низових ланок управління (ланкові, завідуючі лабораторіями та ін.), працівники бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером і працівники фінансово-економічних служб, а також ревізійні комісії. Суттєвим недоліком

є не лише відсутність повного регламентного забезпечення системи внутрішньогосподарського контролю, але і низька його якість. Зокрема, не визначені відповідальні особи за організацію контролю на підприємстві. Положення про діяльність контролюючих органів не мають відповідного переліку обов'язків, прав, відповідальності та вимог до контролюючого персоналу. У графіку документообігу не виділяється стадія контролю за складанням і рухом документів, яка є однією з основних у процесі обробки бухгалтерської інформації.

Саме тому система внутрішньогосподарського контролю на більшості підприємств є малоефективною, оскільки вже на першому організаційному етапі не дотримуються основні принципи та вимоги. Адже не знаючи своїх контролюючих функцій, окремий суб'єкт не зможе ефективно здійснювати і сам процес контролю. Як бачимо, функції контролю на підприємствах розосереджені між багатьма суб'єктами. Тобто внутрішньогосподарський контроль охоплює всі ланки управлінської структури та має різні види. У результаті проведеного дослідження посадових інструкцій, наказів і положень сільськогосподарського підприємства встановлено, що найбільша кількість контрольних процедур зосереджена в межах бухгалтерського контролю, який здійснюється працівниками бухгалтерської служби.

Це включає контроль за достовірністю бухгалтерського обліку та звітності, дотримання перевірки чинного законодавства та вимог облікової політики, контроль за виконанням фінансових планів, касової та платіжної дисципліни, контроль за платіжним стягуванням і поверненням зобов'язань. Також включає забезпечення збереження та раціонального використання активів, ресурсів і документації, виявлення та списання фактів нестач, дебіторської заборгованості та інших втрат. Контроль контролює дотримання норм і нормативів виробництва сировини та матеріалів, перевіряє правильність розрахунку собівартості продукції, контролює використання цільових коштів і резервів, а також нарахування заробітної плати та проведення утримання із нею. Безкоштовне, це створення звірки даних

первинного та зведеного обліку, проведення інвентаризації та внутрішніх ревізій у визначені терміни, перевірка достовірності відображення доходів, витрат і визначення фінансових результатів, оцінка виявлених у процесі контролю відхилень і прийняття відповідних рішень.

Керівники вищого та середнього рівнів управління перевіркою достовірності бухгалтерського обліку та звітності, їх відповідності вимогам чинного законодавства, виконання фінансових планів і стратегічного розвитку підприємства, а також використання та отримання виплати. Вони також слідкують за дотриманням норм трудового законодавства та умовами колективного договору, своєчасним проведенням внутрішніх перевірок, а також оцінюють відхилення та приймають управлінські рішення.

Існуюча система внутрішньогосподарського контролю притаманні певні недоліки. Важливим принципом контролю є його незалежність, тобто суб'єкти та об'єкти контролю повинні бути організаційно відокремлені. Крім того, розпорошеність контрольної діяльності є неефективною, насамперед через неорганізованість вихідної інформації. Копіювання та зберігання інформації про результати фактичної діяльності підрозділів підприємства, а також виявлених відхилень, у бухгалтерії або у керівників нижчих та середніх рівнів управління унеможливорює подальший аналіз і прийняття обґрунтованих рішень на цій основі.

Негативні наслідки цього аспекту ще більше користуються тим, що внутрішні ревізори в значній мірі зосереджені на системі бухгалтерського обліку на підприємствах. Концентрація контролюючих функцій у бухгалтерії у випадку до самоперевірки, що є менш ефективним із перевіркою незалежним підрозділом. Накладання переважної частини відповідальності за здійснення внутрішнього контролю на бухгалтерію знижує ефективність контролю в підрозділах – місцях витрат і спричиняє недооцінку контролю з боку інших суб'єктів. Загалом, організаційним контролем на підприємствах повинні займатися управління, а не бухгалтери.

2.4. Напрямки удосконалення організації внутрішньогосподарського контролю на підприємстві

Процес організації внутрішньогосподарського контролю вимагає цілеспрямованого створення, постійного упорядкування та вдосконалення системи контролю на підприємствах для забезпечення відповідності потребам і вимогам управління. Проведені дослідження виявили основні недоліки наявної структури контролю — нераціональний розподіл контролюючих обов'язків. Тому основні завдання та процедури контролю мають бути зосереджені в єдиному контрольному підрозділі, який підпорядковується власнику або вищому органу управління. Таким чином, необхідно виключити з компетенції бухгалтерії здійснення контролю за достовірністю обліку, звітності, їх відповідністю вимогам законодавства та облікової політики, а також за виконанням різних планів, збереженням активів, ресурсів, майна та їх виробництва, списком нестач, заборгованостей, витрат, правильністю калькулювання собівартості, відображення доходів, витрат і фінансових результатів, оцінювання виявлених відхилень і прийняття рішень.

Разом із тим, бухгалтерія залишається основним інформаційним підрозділом, який зберігає дані, необхідні для ефективного внутрішньогосподарського контролю. Деякі контрольні функції також залишаються в компетенції бухгалтерії, оскільки званий бухгалтерський внутрішньогосподарський контроль включає дотримання графіка документообігу, ведення подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку, типи використання форм первинних і зведених документів, які складають елементи самоконтролю, такі як підсумкові рядки і колонки.

Однак вилучення такої кількості контрольних процедур сприятиме більш ефективному веденню бухгалтерського обліку, зменшенню кількості помилок, допущених через неважливість і поспішність. Доцільно частину професійного персоналу перевести зі штату бухгалтерії до підрозділів

ревізійної комісії. Це дозволить створити потужний контрольний підрозділ без скорочення працівників підприємства. Крім того, деякі процедури контролю можуть бути виключені з компетенції головних спеціалістів і керівників підрозділів. Рекомендований розподіл завдань внутрішньогосподарського контролю, наведений у додатку Ж. З урахуванням розширення складу ревізійної комісії слід розробити її внутрішню організаційну структуру. Вбачаємо за доцільне виділити у її складі декілька функціональних підрозділів (рис. 2.1):

Рис. 2.1. Внутрішня організаційна структура ревізійної комісії

При цьому доцільно частину професійного персоналу перевести зі штату бухгалтерії до підрозділів ревізійної комісії. Це не призведе до скорочення працівників підприємства, а дозволить створити потужний контрольючий підрозділ. Аналогічно, деякі контрольні процедури можуть

бути виведені з компетенції головних спеціалістів і керівників підрозділів. У зв'язку з розширенням відповідності ревізійної комісії слід розробити її внутрішню організаційну структуру. Маємо доцільність виділити в її складі кілька функціональних підрозділів: підрозділ контролю за матеріальними ресурсами (виробничими запасами, готовою продукцією, товарами, необоротними активами та джерелами їх формування, капіталом), розподіл обов'язків між контролерами, яке буде дійсним за галузевим принципом; відділ контролю за зобов'язаннями підприємства, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами; відділ контролю за формуванням доходів, витрат і фінансових результатів.

Загальний контроль за достовірністю бухгалтерського обліку та звітності, їх відповідністю чинному законодавству, прогнозуванням результатів діяльності, оцінкою відхилень та розробкою відповідних рішень, а також подальшою перевіркою перевірки голови ревізійної комісії та його заступника. З метою реорганізації служби внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» пропонується додати звільнені штатні одиниці з первинних підрозділів відповідно до ревізійної комісії. Таким чином, загальна чисельність останньої позиції 6 штатних одиниць, включаючи голову ревізійної комісії, його заступника, контролера доходів, витрат і фінансових результатів, контролера дебіторської заборгованості, зобов'язань та грошових коштів. Інші дві особи формують відділи контролю за матеріальними ресурсами та процесом виробництва, розподіляючи обов'язки за галузями рослинництва, тваринництва, переробних цехів, а також допоміжних та обслуговуючих підрозділів.

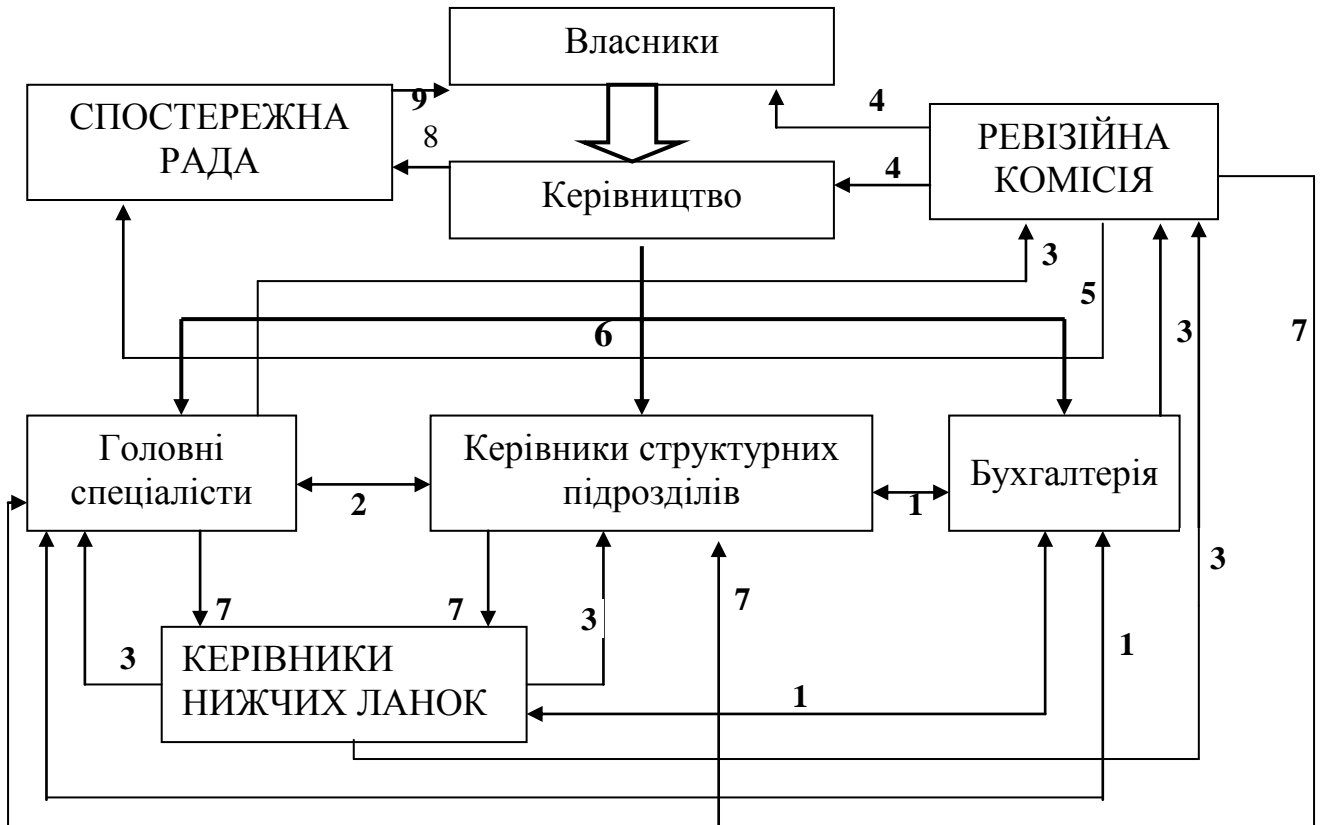
При цьому частина контрольних процедур залишиться у компетенції інших суб'єктів внутрішньогосподарського контролю, зокрема, і в центрах витрат, оскільки лише контроль у первинних підрозділах здатний забезпечити оперативність і превентивність. Крім того, структурні підрозділи характеризуються не тільки правом їх керівників брати участь у прийнятті

рішень, але й відповідальністю за результати діяльності. У складі ревізійної комісії доцільно проводити щорічну ротацію персоналу шляхом переведення з одного підрозділу в інший. Це допоможе уникнути необ'єктивності внутрішніх ревізорів внаслідок звикання до об'єкта контролю, а також сприятиме розширенню їх спеціалізації та підвищенню кваліфікації.

Аналіз існуючих інформаційних зв'язків між центрами управління та центрами контролю на досліджуваних підприємствах показує недостатню ефективність. Це зумовлено двома основними причинами: по-перше, дані про можливість відмови від первинних підрозділів належать до суб'єкта прийняття управлінського рішення запізно або взагалі не належать, що пов'язано з обов'язковістю проходження через усі ланки ієрархічної структури управління. По-іншому, суб'єкти управління не завжди можуть отримати своєчасну оцінку інформації про відхилення, що надходять з підрозділів, і розробити та прийняти відповідні рішення, після чого їх увага розосереджена на виконанні досить широкого спектру завдань.

Внаслідок цього відбувається несвоєчасне відображення господарських операцій у документах, зменшення комунікаційних зв'язків між підрозділами та працівниками, а також послаблення контролю інтеграції з іншими функціями управління. З метою забезпечення своєчасного інформування відповідних посадових осіб виявлено за результатами контролю прийняття та своєчасного прийняття управлінських рішень необхідно створити оперативні зв'язки від найнижчих ланок управління до вищого керівництва та власників підприємства. Види інформаційних потоків пролені або деякі відхилення мають зосередитися у головному контрольному органі – ревізійній комісії. Остання оцінка приймає інформацію та розробляє проект відповідного рішення, який оперативно передає суб'єкту прийняття цього рішення – вищого керівництва. Прийняття управлінських рішень має бути доведене до осіб, відповідальних за його виконання, і працівників, які його реалізують. Вважаємо доцільним застосуванням розробленої схеми дії адміністративно-управлінського та контролю за персоналом (рис. 2.2).

- 1 – звірка первинних і зведених даних; взаємоконтроль;
- 2 – контроль технологічного процесу, якості;
- 3 – передача інформації про виявлені чи потенційні відхилення;
- 4 – передача проекту управлінського рішення на основі оцінки інформації про відхилення керівництву підприємства та власникам (за відсутності спостережної ради);
- 5 – передача інформації про відхилення та результативність контрольної діяльності;
- 6 – прийняття управлінського рішення за результатами відхилень і доведення його до відповідних посадових осіб, працівників;
- 7 – контроль за виконанням прийнятого рішення; оперативний контроль у місцях витрат;
- 8 – інформування про господарську діяльність підприємства й ефективність контрольних заходів;
- 9 – інформування про ефективність діяльності виконавчих органів управління підприємством (вищого керівництва).

Рис. 2.2. Організація інформаційних потоків у системі внутрішньогосподарського контролю

По суті, служба внутрішньогосподарського контролю повинна функціонувати на рівні з іншими економічними службами підприємства й одночасно бути функціонально відокремленою, що дозволить керівництву раціонально організувати діяльність усіх підрозділів та оптимізувати процес прийняття стратегічних і поточних управлінських рішень та їх реалізацію.

Слід відзначити, що створюючи запропонований підрозділ внутрішньогосподарського контролю, який, окрім інших функцій, здійснюватиме інформаційне забезпечення процесу прийняття зважених управлінських рішень, необхідно врахувати відсутність регламентного забезпечення його функціонування. Для цього необхідно розробити відповідне Положення про службу внутрішньогосподарського контролю та посадові інструкції внутрішніх контролерів, які б врахували всі запропоновані зміни існуючої системи внутрішньогосподарського контролю. Нами запропонована структура даного Положення (рис. 2.3) та можливий його зразок, наведений у додатку 3.

Рис. 2.3. Рекомендована структура Положення про службу внутрішньогосподарського контролю

Положення про службу внутрішньогосподарського контролю на підприємстві затверджується розпорядчим документом (наказом, розпорядженням, або рішенням) вищого органу управління.

Висновки до другого розділу

Дослідивши стан організаційних засад у ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»», можна зробити наступні висновки та окреслити напрямки їх удосконалення:

1. Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану господарюючого суб'єкта, наведена в додатку В.8, свідчить, що рейтинг підприємства за 2019–2023 роки становив А. Це вказує на ефективне використання капіталу, забезпеченість власними оборотними коштами, рентабельність і прибутковість підприємства, а також його конкурентоспроможність.

2. У ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» створена бухгалтерська служба (3 особи) на чолі з головним бухгалтером. Структура бухгалтерського апарату підприємства побудована за виробничою ознакою, застосовується журнально-ордерна форма обліку, первинний облік ведеться відповідно до чинного законодавства на паперових носіях та типових формах.

3. В процесі дослідження встановлено, що функції внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» виконують вище керівництво (директори, голови правління тощо), керівники структурних підрозділів (завідуючі фермами, бригадири), головні спеціалісти (головні агрономи, зоотехніки тощо), керівники нижчих ланок управління (ланкові, завідувачі лабораторіями тощо), працівники бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером і працівники фінансово-економічних служб, а також ревізійні комісії.

4. Ми вважаємо за доцільне реорганізувати внутрішні контрольні органи для створення ефективної системи внутрішньогосподарського контролю. Для цього необхідно виділити частину завдань і процедур контролю з обов'язків працівників бухгалтерії, керівників середнього та нижчих рівнів управління, а також головних спеціалістів і зконцентрувати їх у незалежному підрозділі – ревізійній комісії.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Аналіз методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю на підприємстві

Аналіз використання методів внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві показав, що майже всі з них застосовують прийоми документальної перевірки, зустрічної перевірки, інвентаризації та спостереження. Окрім цього, використовуються специфічні методи внутрішньогосподарського контролю, такі як оцінка та зіставлення. Проте, практично не використовуються такі методи фактичної перевірки, як експеримент або контрольний запуск сировини, контрольний замір, хоча їхня роль для результативності контролю є надзвичайно значущою.

Аналіз систем контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» показав, що попередній контроль часто ігнорується. Це пов'язано з тим, що контролюючі дії здійснюються здебільшого на основі вже отриманих інформаційних даних, а попередній контроль передбачає превентивний пошук таких даних, спрямований на майбутнє, коли ще не відомо про існування відхилень, а існують лише передумови до них.

Результати дослідження використання методичних прийомів організації внутрішньогосподарського контролю за ступенем охоплення об'єктів дають підстави стверджувати, що на підприємстві контролюючі суб'єкти надають перевагу вибірковому методу. Дійсно, повний контроль над усією діяльністю підприємства є практично неможливим. Крім того, часто немає економічного обґрунтування для перевірки всіх господарських операцій або процесів, оскільки витрати на контроль можуть перевищувати економічні вигоди від виправлення виявлених відхилень. Тобто у багатьох випадках суцільний контроль є економічно неефективним.

Попередній контроль здійснюється щоденно до виконання господарських операцій у процесі розробки планів і бюджетів, укладення різних договорів і оформлення розпорядчих документів, таких як касові ордери, накази, накладні тощо. Мета такого контролю - запобігти порушенням і зловживанням при витрачанні природних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Важливу роль у попередньому контролі відіграють посадові особи. Наприклад, головний бухгалтер перед підписанням документів на нарахування заробітної плати працівникам тваринництва перевіряє достовірність зазначених у них даних про обсяг отриманої продукції, за який нараховується оплата, та правильність застосованих розцінок. Підтверджуючи підписом той або інший документ (договір, трудову угоду, проект наказу), вона тим самим засвідчує його законність і доцільність.

Поточний контроль здійснюється щоденно паралельно з процесом виробництва, на основі даних оперативного і бухгалтерського обліку. Його мета - систематично спостерігати за виконанням планів, виробничих завдань і дотриманням витратних лімітів. Поточний контроль дає змогу своєчасно виявляти негативні відхилення у виконанні планів, аналізувати їхні причини та вживати заходів для усунення недоліків і запобігання їх повторенню в майбутньому.

Наступний контроль у сукупності з аналізом господарської діяльності показує собою найповніший вид контролю. Він здійснюється після виконання господарських операцій на основі даних, зафіксованих у первинних документах і бухгалтерських реєстрах. Основним призначенням такого контролю є перевірка правильності та законності здійснених операцій за контрольований період, виявлення недоліків у роботі, пошкодження і зловживання, якщо вони мали місце. Наступний контроль за допомогою виявлення та мобілізації невикористаних резервів для подальшого вдосконалення всіх виробничих і економічних показників.

Загалом, результати дослідження методичних аспектів здійснення внутрішньогосподарського контролю свідчать про недостатнє використання підприємством науково обґрунтованих методів і підходів. Тому практика внутрішньої контрольної діяльності потребує удосконалення методичних підходів до її здійснення.

3.2. Удосконалення методики здійснення внутрішньогосподарського контролю

У сучасних умовах господарювання контроль залишається ключовою складовою управлінського процесу. Він забезпечує керівництво об'єктивними даними про стан об'єкта управління та рівень реалізації прийнятих рішень. Отже, одним із пріоритетів підвищення ефективності діяльності підприємства є впровадження добре організованої системи контролю, яка відповідала б вимогам управління, а також використання сучасних методів контролю.

Процес вибору та застосування певних методичних і організаційних підходів у рамках внутрішньогосподарського контролю здійснюється безпосередньо його виконавцями. На цей вибір впливають як зовнішні фактори, такі як економічна ситуація в країні, політична стабільність тощо, так і внутрішні особливості підприємства. Внутрішні чинники зумовлюються цілями контрольних заходів, їх відповідністю стратегічним завданням організації, специфікою об'єктів перевірки та доступністю інформаційних джерел для аналізу.

На нашу думку, вдосконалення методів проведення внутрішньогосподарського контролю варто здійснювати за такими напрямками:

- 1) підвищення ефективності перевірки документів, зокрема шляхом впровадження різноманітних підходів до її організації;

- 2) забезпечення своєчасності та належного оформлення інвентаризаційних процедур, виключення формалізованого підходу до складання описів, актів та іншої документації;
- 3) регулярне використання таких практичних методів перевірки, як експериментальні випробування, лабораторні дослідження та контрольні вимірювання;
- 4) активне застосування методів аналізу, що включають порівняння показників та їхню комплексну оцінку;
- 5) впровадження сучасних цифрових технологій у процес організації контролю для підвищення його точності та швидкості;
- 6) автоматизація оформлення результатів контролю за допомогою електронних форм документів, що дозволить значно зменшити час, витрачений на паперову роботу, та підвищити продуктивність праці контролерів.

Розглянемо докладніше ключові напрями вдосконалення методики проведення внутрішньогосподарського контролю. Підвищення ефективності документальної перевірки передбачає її здійснення в кількох важливих аспектах. Змістова перевірка документів полягає у детальному аналізі господарських операцій, їх законності, доцільності та правильності обліку. Формальна перевірка спрямована на оцінку правильності оформлення документів, перевірку наявності всіх необхідних реквізитів, підписів, а також виявлення можливих помилок. Математична перевірка забезпечує контроль точності розрахунків, перевірку підсумків і дотримання формул. Крім того, важливим аспектом є перевірка відповідності нормативам, яка полягає у встановленні, чи відповідають проведені операції діючим нормативним актам, внутрішнім політикам підприємства, а також затвердженим лімітам, стандартам і кошторисам. Такий підхід дозволяє зробити контроль більш системним, послідовним і спрямованим на досягнення максимального ефекту в управлінні ресурсами підприємства.

Інвентаризація є ключовим інструментом фактичного контролю, оскільки дозволяє перевірити наявність і стан матеріальних активів через огляд і підрахунок. Більшість випадків виявлення нестач, крадіжок чи розтрат здійснюється саме завдяки цьому методу. З метою забезпечення системності інвентаризацій доцільно щорічно затверджувати графік їх проведення в рамках наказу про облікову політику підприємства та суворо дотримуватись його. Під час документування результатів інвентаризацій слід коректно заповнювати відповідну документацію, відображаючи всі важливі аспекти, включаючи факти нестач, інформацію про матеріально відповідальних осіб, суми збитків, відшкодувань, а також дані, пов'язані з податковими платежами.

На жаль, існуючі форми облікової документації не враховують усі необхідні аспекти, які важливі для проведення розрахунків із бюджетом та прийняття управлінських рішень. У зв'язку з цим внутрішнім аудиторам доцільно створювати додаткові робочі документи, що забезпечуватимуть систематизацію ключових даних для подальшого аналізу та ухвалення рішень.

Одним із важливих інструментів контролю є метод порівняння, який дозволяє співставляти фактичні показники з запланованими. Це сприяє виявленню не тільки технічних помилок, але й можливих порушень. Для підвищення ефективності цього методу доцільно проводити зустрічні перевірки, які передбачають звірку одних і тих самих даних у різних джерелах, зокрема з інформацією контрагентів. Також метод порівняння корисний для аналізу показників у динаміці або між структурними підрозділами, що дозволяє більш детально оцінити відхилення і розробити заходи для покращення внутрішнього контролю.

Ще одним важливим підходом є оцінка об'єктів контролю та виявлених відхилень. У сучасних умовах внутрішнім аудиторам варто приділяти більше уваги оцінюванню не лише завданих збитків, але й обґрунтованості поточних і стратегічних планів, доцільності управлінських

рішень, ефективності роботи окремих співробітників і підрозділів. Також важливо проводити аналітичну оцінку показників, відображених у первинній документації, реєстрах і звітності, аналізуючи взаємозв'язки між ними. Для забезпечення достовірності такі оцінки мають відповідати ключовим вимогам: реалістичність, цілісність та спрямованість на досягнення управлінських цілей [27, с. 72].

Реальність оцінки полягає в об'єктивному визначенні відхилення, яке точно відповідає його фактичному значенню. Для досягнення цього на практиці доцільно запроваджувати чітке визначення відповідальних осіб, які здійснюють оцінювання, що сприяє підвищенню точності та достовірності результатів.

Поняття єдності оцінки передбачає її уніфікованість для подібних об'єктів внутрішньогосподарського контролю, а також можливість узагальнювати кілька відхилень за допомогою єдиного вимірника — грошового еквівалента. Такий підхід дозволяє конвертувати кількісні або натуральні показники у вартісний формат, забезпечуючи зручність аналізу та порівняння.

Цілеспрямованість оцінки визначається завданням, яке перед нею стоїть. Основною метою оцінювання, яке здійснюється в межах внутрішньогосподарського контролю, є визначення ступеня значущості виявлених відхилень для ухвалення відповідних управлінських рішень..

3.3. Комп'ютерні технології як засіб підвищення ефективності функціонування системи внутрішньогосподарського контролю

Для проведення внутрішньогосподарських перевірок доцільно активно використовувати сучасні інформаційні технології, оскільки традиційні ручні методи потребують значних витрат часу та зусиль. В умовах зростання обсягів інформації, необхідної для аналізу, і розширення кола об'єктів

контролю, обробка даних без автоматизації стає все менш ефективною та економічно невиправданою. Тому важливо впроваджувати інформаційні технології у процес внутрішнього контролю, що дозволить значно підвищити його швидкість та результативність.

Раціональне застосування інформаційних технологій у діяльності внутрішнього контролера має враховувати два ключові компоненти: технічне забезпечення та програмне середовище. Технічний аспект включає наявність сучасного обладнання, яке забезпечує швидкий і надійний доступ до даних. Програмний компонент передбачає використання спеціалізованих програмних рішень, що дозволяють автоматизувати процеси перевірки та аналізу інформації.

Оптимальне поєднання цих елементів на підприємстві можливе через створення інтегрованого автоматизованого робочого місця контролера, яке забезпечить ефективну обробку даних, зменшення часу на виконання рутинних операцій і підвищення загальної якості контролю.

У цьому контексті вважаємо доцільним застосування електронних таблиць Microsoft Excel [49] для створення документів, необхідних у процесі контролю. Такий підхід дозволяє адаптувати електронні форми під конкретні потреби контролюючих осіб. Крім того, у разі потреби, суб'єкти контролю можуть самостійно вносити зміни до формул чи функцій, що усуває необхідність залучення програмістів. Використання цього програмного забезпечення має низку переваг:

- зручність у використанні, яка дозволяє уникнути значних витрат на навчання персоналу;
- можливість створювати різноманітні форми документів для забезпечення контролю;
- наявність широкого математичного інструментарію, що дозволяє автоматично виконувати складні розрахунки за допомогою вбудованих функцій;

- можливість багаторазового використання однієї форми документа завдяки зміні лише вхідних даних, при цьому підсумкові результати генеруються автоматично, що знижує затрати часу та витрати на паперові бланки;

- ефективне візуальне подання інформації у вигляді графіків і діаграм;

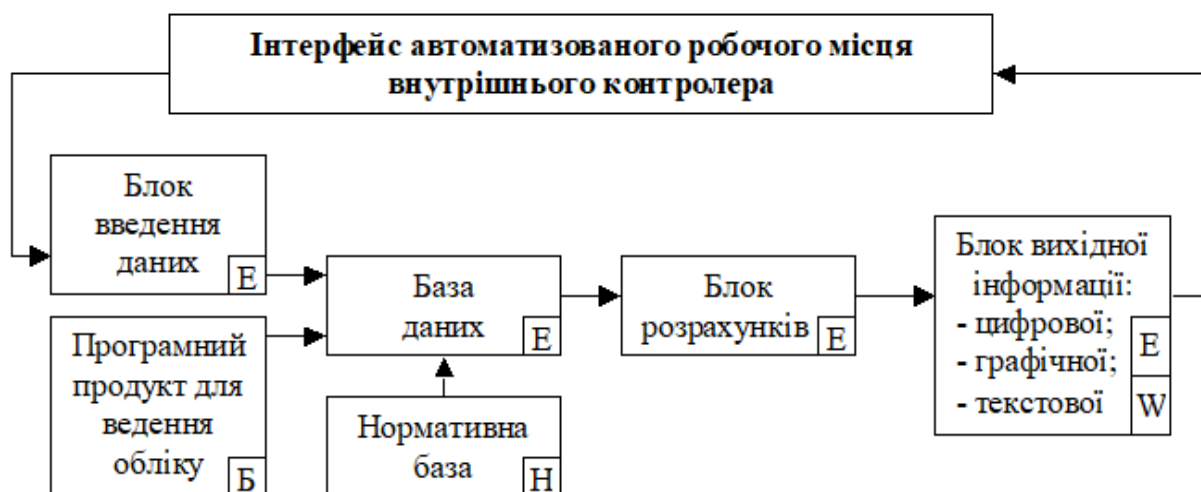
інтеграція з іншими програмними продуктами, наприклад, імпорт даних із бухгалтерських програм, таких як "1С: Підприємство", що дозволяє автоматизувати процес збору інформації;

- сумісність із різними типами технічного обладнання, що забезпечує універсальність використання.

Таким чином, використання Microsoft Excel значно спрощує процес контролю, роблячи його більш гнучким і ефективним, сприяючи оптимізації роботи внутрішніх контролерів. Автоматизоване робоче місце контролера забезпечується за рахунок вибору відповідного програмного забезпечення та комп'ютерної техніки. Це дозволяє суб'єкту контролю автоматично переносити вхідну інформацію до контролюючої програми, значно зменшуючи трудомісткість збору даних, яка є однією з найскладніших завдань у процесі внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

База даних, сформована на основі фактичної, облікової, планової та нормативної інформації, представлена у вигляді електронних файлів, які можуть бути систематизовані в хронологічному або іншому порядку. Інтерфейс автоматизованого робочого місця контролера має бути налаштований таким чином, щоб безпосередньо працювати з блоками вхідної та вихідної інформації (рис. 3.1).

Таким чином, автоматизація робочого місця контролера знижує витрати часу на збір даних і покращує якість внутрішньогосподарського контролю, дозволяючи суб'єктам контролю зосередитись на аналізі та інтерпретації результатів.

Умовні позначення:

Е – електронні таблиці Excel;

Б – бухгалтерські комп'ютеризовані програми (1 С: Підприємство; Парус; Акцент тощо);

Н – електронні нормативні бази (Ліга: Закон; Інфодиск, сайти законодавчих органів влади тощо);

W – текстовий редактор Word.

Рис. 3.1. Основні елементи автоматизованого робочого місця внутрішнього контролера та їх взаємозв'язок

При проведенні інвентаризації, одного з найпоширеніших прийомів внутрішньогосподарського контролю, внутрішні контролери повинні дотримуватися Методичних рекомендацій з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарськими підприємствами. Цими рекомендаціями передбачено існування 19-ти типових форм документів для оформлення результатів інвентаризації [98]. Серед них інвентаризаційні описи (ф. №№ Інв-1 с.-г., Інв-2 с.-г., Інв-3 с.-г., Інв-4 с.-г., Інв-5 с.-г., Інв-6 с.-г., Інв-8 с.-г., Інв-9 с.-г., Інв-10 с.-г., Інв-11 с.-г., Інв-14 с.-г., Інв-15 с.-г., Інв-16 с.-г.), акти інвентаризацій (ф. №№ Інв-7 с.-г., Інв-12 с.-г., Інв-13 с.-г.), звіральні відомості (ф. №№ Інв-17 с.-г., Інв-18 с.-г.) та відомість результатів інвентаризації (ф. № Інв-19 с.-г.).

При виявленні нестач необхідно розрахувати суму до відшкодування матеріально-відповідальною особою згідно з Порядком визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей [11], а також суми відповідних платежів до бюджету (податку на додану вартість і неподаткового платежу).

Методичний аспект даного робочого документу полягає у використанні специфічних методів зіставлення й оцінки. Результатом зіставлення є виявлення лишків або нестач; за допомогою оцінки визначаються вартісні показники, що передбачені у відповідних полях відомості.

Графік документообігу електронної форми "Узагальнена відомість результатів інвентаризації матеріальних цінностей" наведений у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Графік документообігу узагальненої відомості результатів інвентаризації матеріальних цінностей

Етапи документообігу	Суб'єкти та строки виконання	
	відповідальний за виконання	строк виконання
Формування документа	Контролер-ревізор по запасах	протягом 2-х робочих днів після складання звіряльної інформації
Обробка та виконання документа	Бухгалтерія	протягом 5-ти робочих днів
Перевірка виконання документа	Контролер-ревізор по зобов'язаннях	до 5-го числа наступного за звітним звітом при формуванні електронного документа "Відомість відхилення у податковій звітності та розрахунок фінансових ризиків"

Суттєвим недоліком існуючої системи робочої документації внутрішніх контролерів є відсутність спеціального документа, призначеного для контролю правильності нарахування та своєчасності сплати податків, зборів і платежів. В умовах складної і розгалуженої системи оподаткування необхідно складання та подання великої кількості декларацій і розрахунків. Це призводить до можливих відхилень і несвоєчасної сплати податків, що, у свою чергу, може спричинити нарахування штрафних санкцій.

З метою мінімізації фінансових ризиків на підприємстві повинна діяти така система внутрішньогосподарського контролю, яка б забезпечувала своєчасне відстеження можливих порушень. Це дозволить оперативно виявляти і виправляти відхилення, знижуючи ризики фінансових втрат та штрафів.

Для детальнішого розгляду цієї проблеми можна звернутися до відповідної літератури [14].

Необхідно звернути увагу на те, що штрафні санкції можуть застосовуватися не лише за порушення норм податкового законодавства. Існує ціла низка стягнень, які накладаються як на підприємство, так і на окремих фізичних осіб — працівників підприємства. Тому першочерговим завданням суб'єктів внутрішньогосподарського контролю є недопущення виникнення підстав для накладення штрафних санкцій, а у разі неможливості цього — забезпечення правильного розрахунку та своєчасного перерахування сум штрафів. Відслідковувати такі порушення доцільно за допомогою постійного ведення спеціальних електронних робочих документів, у яких передбачені поля для автоматичного розрахунку всіх видів санкцій.

Прикладом такого робочого документу може бути "Розрахунок штрафних санкцій за порушення норм з урегулювання розрахунків із підзвітними особами" (додаток Р). Використання цього робочого документу передбачає внесення контролером по дебіторській заборгованості у відповідні поля наступної інформації: дані про підзвітну особу; номер і дата документів, що засвідчують дозвіл і видачу коштів під звіт, а також відповідність їх оформлення встановленим вимогам (наявність необхідних підписів); граничний і фактичний строки подання звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт, до бухгалтерії; суми виданого авансу, витрачених коштів за наявними підтверджуючими документами та готівки, поверненої у касу підприємства.

Результати проведення окремих контрольних процедур оформляються актами, такими як акт інвентаризації. Однією з форм організації діяльності колегіальних суб'єктів внутрішньогосподарського контролю, як ревізійної комісії чи спостережної ради, є засідання, під час яких ведеться протокол із зазначенням усіх питань, що підлягають розгляду. За результатами проведених контрольних заходів одночасно з іншими підсумковими документами може бути сформований проект управлінського рішення. У цьому документі вказуються наслідки виявлених за результатами внутрішньогосподарського контролю відхилень і перелік заходів, які необхідно запровадити на підприємстві для покращання ефективності його діяльності. Проект управлінського рішення готує голова ревізійної комісії. Після прийняття рішення керівництвом підприємства суб'єкти служби внутрішньогосподарського контролю здійснюють нагляд за його реалізацією.

Таким чином, використання суб'єктами внутрішньогосподарського контролю запропонованих форм електронних робочих документів забезпечить піднесення методики й організації його здійснення на якісно вищий рівень. Застосування комп'ютерних технологій покращує інформаційний доступ, координацію діяльності підрозділів і вирішує значне коло внутрішніх управлінських проблем підприємства. Разом із тим, не варто перебільшувати можливості технічних засобів і недооцінювати роль людського фактору. Обчислювальна техніка є цінною рівно настільки, наскільки цінною є людина, що використовує її. Тому інтелектуальні функції контролю та прийняття управлінських рішень залишаються за суб'єктами внутрішньогосподарського контролю.

Висновки до третього розділу

Узагальнюючи аналіз методичних засад функціонування системи внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське

підприємство «Лідер Агро» було зроблено наступні висновки та запропоновані напрямки їх удосконалення:

1. Аналіз використання методів внутрішнього контролю в досліджуваному підприємстві показав, що майже всі з них використовують прийоми документальної перевірки, зустрічної перевірки, інвентаризації, спостереження. Серед методичних прийомів організації внутрішньогосподарського контролю за технікою його здійснення домінує ручний спосіб. Результати дослідження методичних аспектів здійснення внутрішньогосподарського контролю засвідчили про недостатнє використання в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» науково обґрунтованих методів і прийомів внутрішньогосподарського контролю.

2. У ході дослідження на ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро» виявлено можливості удосконалення методики внутрішньогосподарського контролю. шляхи включають підвищення якості документальної перевірки, розширення використання різноманітних методів ці фактичного контролю, а також більш широке застосування спеціальних методів зіставлення та оцінки. Крім того, вимагається скорочення часу, необхідному внутрішньому контролеру для документального оформлення процедур і контролю.

3. З метою підвищення оперативності та ефективності роботи системи внутрішньогосподарського контролю було обґрунтовано доцільність автоматизації контрольних заходів. У роботі є основні елементи автоматизованого робочого місця внутрішнього контролера та досліджено їх взаємозв'язок.

4. Результати аналізу використання часу суб'єктами внутрішньогосподарського контролю вказують за рахунок зменшення витрат часу на документальне оформлення результатів контролю шляхом впровадження стандартних форм документів. Тому суб'єктам контролю слід запровадити використання електронних робочих документів, які

автоматизують розрахунки та позбавляють підняти методику й організацію внутрішньогосподарського контролю.

5. За результатами дослідження встановлено, що не всі з форм для оформлення результатів інвентаризації заповнюються на підприємстві. У багатьох випадках внутрішні контролери самостійно розробляють форми документів або пристосовують документацію бухгалтерського обліку. Вважаємо за доцільне запровадити до використання суб'єктами внутрішньогосподарського контролю робочий документ "Узагальнена відомість результатів інвентаризації матеріальних цінностей", створений у середовищі електронних таблиць Excel.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Узагальнення теоретичних положень та критичний аналіз практики організації та здійснення внутрішньогосподарського контролю в ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» дозволили сформулювати висновки, які мають важливе значення для подальшого розвитку теорії, методики та практики внутрішньогосподарського контролю:

1. В умовах господарювання посилюється нагальна потреба в контролі за раціональним використанням матеріальних ресурсів, моніторингу правильності організації бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, тимчасового відображення дебіторської та кредиторської заборгованості, підвищення рівня рентабельності, збереження та підвищення активності сучасних підприємств. Це вимагає налагодженого механізму управління, де основним елементом є повний внутрішньогосподарський контроль.

2. Провівши комплексну (рейтингову) оцінку фінансового стану господарюючого суб'єкта, наведену в додатку В.8, можна зробити висновок, що рейтинг підприємства за 2019 - 2023 рік становив А, що свідчить про ефективне використання капіталу, забезпеченість власними оборотними коштами, а також про те, що підприємство є рентабельним і прибутковим. В ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» створено бухгалтерську службу (3 особи) на чолі з головним бухгалтером. Структура бухгалтерського апарату на підприємстві побудована за виробничою ознакою. Застосовується журнально-ордерна форма обліку, первинний облік на підприємстві ведеться згідно чинного законодавства на паперових носіях та на бланках типових форм.

3. Результати дослідження показують, що на досліджуваному підприємстві пріоритет серед суб'єктів контролю надається бухгалтерській службі. Однак через дублювання певних контрольних функцій і наявність безконтрольних об'єктів пропонується перерозподілити контрольні функції і

з Публікуйте акцент реалізації контрольних дій у бік спеціалізованого внутрішньогосподарського контролю, суб'єктами якого є ревізійна комісія. Реорганізація служби внутрішньогосподарського контролю сприяє поєднанню децентралізованої та централізованої організації формування контролю на підприємствах, що дозволяє встановити достовірну й оперативну мережу інформаційного забезпечення для суб'єктів, які приймають управлінські рішення.

4. З метою реорганізації служби внутрішньогосподарського контролю у ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» пропонується до наявної кількості членів ревізійної комісії (3 особи) додати вивільнені з первинних підрозділів три штатні одиниці, які здійснюють завдання контролю на місцях, та включити їх також до складу ревізійної комісії. Таким чином, загальна чисельність останньої складе 6 штатних одиниць. У роботі пропонується структура відповідного Положення про службу внутрішньогосподарського контролю та посадові інструкції внутрішніх контролерів, які враховують усі запропоновані зміни існуючої системи внутрішньогосподарського контролю.

5. Для забезпечення об'єктивності та незалежності голова ревізійної комісії повинен звітуватися перед зборами учасників (загальними зборами акціонерів) не лише один раз у рік, а щонайменше один раз у квартал про результати внутрішньогосподарського контролю. Крім того, доцільно запровадити практику щотижневого звітування голови ревізійної комісії про поточну контрольню-ревізійну діяльність перед вищим керівництвом підприємства (правлінням, директором, його заступниками тощо). Для забезпечення ефективного посадового інформування відповідних осіб прийнято відхилення від результатів контролю та оперативного прийняття управлінських рішень, необхідно організувати надійні канали зв'язку між найнижчими ланками управління і вищим керівництвом та власниками підприємства. У процесі дослідження була розроблена схема дій для адміністративно-управлінського та контролю відповідального персоналу.

6. Одним із напрямків підвищення ефективності роботи служби внутрішньогосподарського контролю має стати навчання та підвищення кваліфікації працівників. Це зумовлено тим, що контролери повинні мати кваліфікацію принаймні не нижчу, ніж кваліфікація працівників, діяльність яких перевіряється. У складі ревізійної комісії доцільно здійснювати щорічну ротацію персоналу шляхом переведення з одного підрозділу в інший. Це сприятиме уникненню необ'єктивності внутрішніх ревізорів унаслідок звикання до об'єкту контролю, а також розширенню їх спеціалізації та підвищенню кваліфікації.

7. В результаті дослідження практики внутрішніх контрольних заходів у ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» були виявлені можливості вдосконалення методики внутрішньогосподарського контролю. Це включає підвищення якості проведення документальної перевірки, розширення застосування різноманітних методів фактичного контролю, підвищення використання спеціальних методів порівняння та оцінки, а також скорочення витрат часу внутрішніх контролерів на документальне оформлення процедури.

8. З метою підвищення оперативності та ефективності функціонування системи внутрішньогосподарського контролю було обґрунтовано доцільність автоматизації контрольних заходів. Аналіз використання робочого часу суб'єктами внутрішньогосподарського контролю показав необхідність скорочення витрат часу на документальне оформлення результатів контролю шляхом запровадження стандартизованих форм документів. Виходячи з цього, суб'єктам контролю доцільно впровадити ведення електронних робочих документів, що забезпечують автоматизацію деяких розрахунків і сприяють підвищенню якості методики та організації здійснення внутрішньогосподарського контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко О.М. Методологічні засади внутрішньогосподарського контролю / О.М. Андрієнко // Економічний аналіз. – 2020. – № 5. – С. 12-18.
2. Герасименко Т. В. Ефективність внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах: сучасні тенденції / Т. В. Герасименко, С. С. Грабован // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2020. – № 2. – С. 21-26.
3. Гончаренко О. В. Аналіз організації внутрішнього контролю фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах України / О.В. В. Гончаренко, О. П. Романова // Вісник Херсонського державного аграрного університету. – 2023. – № 1. – С. 29-34.
4. Григоренко О. В. Тенденції розвитку внутрішнього контролю фінансових потоків в агропідприємствах України / О.В. В. Григоренко, С. В. Лапшина // Науковий вісник НУБіП України. Серія "Економіка". – 2021. – № 3. – С. 30-35.
5. Завгородня О. І. Організація внутрішнього контролю в умовах цифровізації на агропідприємствах / О.В. І. Завгородня, О. С. Бурковська // Економіка і регіон. – 2023. – № 3. – С. 21-27.
6. Заворотній Д. О. Модернізація системи внутрішнього контролю фінансових ресурсів на аграрних підприємствах / Д.М. О. Заворотній, Ю. А. Литвиненко // Вісник Харківського національного аграрного університету. – 2022. – № 2. – С. 26-31.
7. Загальнича Т. Є. Впровадження інновацій в систему внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах / Т.В. Є. Загальнича, О. І. Шевченко // Науковий вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2021. – № 3. – С. 45-49.
8. Захарова Н. В. Інновації у внутрішньому контролі фінансових потоків агропідприємств / Н. В. Захарова, Т. В. Залужна // Економіка і підприємництво. – 2021. – № 1. – С. 40-45.

9. Зеленський В. П. Аналіз організації внутрішнього контролю фінансових потоків на сільськогосподарських підприємствах України / В.В. п. Зеленський, Ю. В. Мельник // Економіка АПК. – 2023. – № 2. – С. 22-27.
10. Карпенко Н. І. Використання автоматизованих систем для підвищення ефективності внутрішнього контролю на агропідприємствах / Н.А. І. Карпенко, Т. М. Кузьменко // Аграрна економіка. – 2022. – № 6. – С. 31-37.
11. Кириченко Р. В. Сучасні підходи до внутрішнього контролю на агропідприємствах України /Р. В. Кириченко, І. О. Дядюк // Вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2021. – № 5. – С. 30-35.
12. Коваленко О. В. Інноваційні рішення в організації внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах України / О.В. В. Коваленко, Т. В. Левченко // Вісник Львівського університету бізнесу та права. – 2021. – № 3. – С. 32-37.
13. Коваленко Т. І. Організація внутрішнього контролю фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах України /Т. І. Коваленко, О. В. Левченко // Економіка АПК. – 2023. – № 3. – С. 28-33.
14. Кондратюк Ю. О. Використання фінансового аналізу для оцінки ефективності внутрішнього контролю на агропідприємствах / Ю.В. О. Кондратюк, І. М. Тимофєєва // Економіка АПК. – 2022. – № 1. – С. 25-30.
15. Котенко Л. І. Організація внутрішнього контролю на агропідприємствах України /Л. І. Котенко, О. п. Крижанівський // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Економічні науки". – 2022. – № 5. – С. 35-40.
16. Кравченко С. Г. Внутрішній контроль як важлива складова фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств /С. Г. Кравченко, О. В. Марченко // Вісник Вінницького національного аграрного університету. – 2022. – № 4. – С. 26-31.

17. Кулик О. М. Внутрішній контроль фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств: проблеми і перспективи / О.В. М. Кулик, А. В. Шилова // Економічні перспективи. – 2023. – № 2. – С. 20-26.

18. Лисенко О. В. Контроль і аналіз витрат на сільськогосподарських підприємствах: методологічні аспекти / О.В. В. Лисенко, В. А. Сторожук // Науковий журнал "Економіка АПК". – 2022. – № 1. – С. 75-81.

19. Логвиненко Ю. П. Вплив внутрішнього контролю на фінансову стійкість агропідприємств / Ю.В. п. Логвиненко, С. В. Мазуренко // Науковий вісник НУБіП України. Серія "Економіка". – 2022. – № 6. – С. 26-31.

20. Максимова Л. О. Сучасні підходи до організації внутрішнього контролю в аграрному секторі /Л. О. Максимова, О. А. Дорошенко // Вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2023. – № 4. – С. 40-45.

21. Малишенко В. В. Роль внутрішнього аудиту в забезпеченні фінансової стабільності сільськогосподарських підприємств / В.В. В. Малишенко, М. А. Дубовик // Економічний вісник Дніпровського університету ім. Олесья Гончара. – 2023. – № 4. – С. 34-39.

22. Мартиненко А. В. Сучасні методи внутрішнього контролю фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах / А.В. В. Мартиненко, Н. О. Костенко // Економічний журнал. – 2022. – № 2. – С. 29-34.

23. Мартинюк С. І. Роль внутрішнього контролю в підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств /С. І. Мартинюк, І. М. Шевченко // Вісник Львівської політехніки. Серія "Економіка і менеджмент". – 2022. – № 1. – С. 27-32.

24. Марченко В. В. Методи оцінки ефективності внутрішнього контролю в аграрному бізнесі / В.В. В. Марченко // Економіка і регіон. – 2021. – № 3. – С. 33-38.

25. Маршалл Ю. Д. Актуальні питання організації внутрішнього контролю в умовах цифровізації / Ю.В. д. Маршалл, О. І. Бойко // Науковий журнал "Економіка і регіон". – 2023. – № 6. – С. 31-37.

26. Мірошниченко С. А. Сучасні підходи до внутрішнього контролю фінансової діяльності агропідприємств /С. А. Мірошниченко, В. І. Гриценко // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка". – 2021. – № 4. – С. 25-30.

27. Назаренко І. М. Аналіз ефективності внутрішнього контролю фінансових ресурсів в аграрному секторі України / І. М. Назаренко, О. В. Ткаченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2023. – № 5. – С. 24-29.

28. Науменко Д. П. Використання автоматизованих систем у внутрішньому контролі сільськогосподарських підприємств / Д.А. п. Науменко, І. М. Ткаченко // Економічний вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2023. – № 5. – С. 18-23.

29. Науменко О. В. Тенденції розвитку внутрішнього контролю фінансових потоків на агропідприємствах України / О.М. В. Науменко, Н. В. Даниленко // Науковий вісник НУБіП України. Серія "Економіка". – 2021. – № 6. – С. 26-31.

30. Остапенко В. Г. Впровадження міжнародних стандартів внутрішнього контролю на агропідприємствах України / В.В. Г. Остапенко, С. О. Мельничук // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2022. – № 4. – С. 28-33.

31. Остапенко Л. М. Сучасні методи внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах /Л. М. Остапенко, В. О. Мартиненко // Економіка АПК. – 2022. – № 4. – С. 39-43.

32. Остапчук Т. І. Використання системи внутрішнього контролю в управлінні фінансами на сільськогосподарських підприємствах /Т. І. Остапчук, О. С. Іваненко // Економічний журнал. – 2022. – № 2. – С. 28-33.

33. Панченко А. І. Роль внутрішнього контролю у забезпеченні фінансової стійкості агропідприємств / А.В. І. Панченко, Т. А. Воробйова // Економічний журнал – XXI. – 2023. – № 1. – С. 22-26.

34. Паращук Т. П. Внутрішній контроль як інструмент управління фінансовими ризиками в сільському господарстві /Т. п. Паращук, С. В. Липко // Вісник Національного аграрного університету. – 2021. – № 6. – С. 55-60.

35. Петрова О. Г. Модернізація системи внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах України / О.М. Г. Петрова, В. О. Шевченко // Економіка і фінанси. – 2022. – № 1. – С. 27-32.

36. Петровська О. В. Внутрішній контроль як запорука підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами агропідприємств / О.В. В. Петровська, І. В. Карпенко // Науковий вісник Полтавської державної аграрної академії. Серія "Економічні науки". – 2021. – № 3. – С. 19-23.

37. Решетняк В. І. Ефективність системи внутрішнього контролю в умовах діджиталізації аграрних підприємств / В.В. І. Решетняк, М. О. Стукалов // Науковий вісник Херсонського державного аграрного університету. – 2023. – № 1. – С. 47-52.

38. Рибаківа В. С. Використання сучасних інформаційних систем у внутрішньому контролі фінансової діяльності агропідприємств / В.В. С. Рибаківа, А. О. Воробйов // Економіка АПК. – 2023. – № 2. – С. 30-35.

39. Савченко І. І. Внутрішній контроль фінансових потоків на сільськогосподарських підприємствах України / І.В. І. Савченко, О. В. Білокінь // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2023. – № 6. – С. 28-33.

40. Савченко С. В. Інноваційні підходи до організації внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах України /С. В. Савченко, І. М. Гончарук // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2023. – № 5. – С. 35-40.

41. Семенова А. В. Вплив внутрішнього контролю на ефективність фінансових операцій в агропідприємствах / А.В. В. Семенова, О. А.

Литвиненко // Економічний вісник Дніпропетровського університету. – 2021. – № 2. – С. 29-34.

42. Скрипченко М. В. Інноваційні підходи до внутрішнього контролю фінансових потоків в аграрному секторі України /М. В. Скрипченко, В. О. Карпачова // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2021. – № 5. – С. 27-32.

43. Тараненко Ю. М. Організація внутрішнього контролю на агропідприємствах: проблеми та перспективи / Ю.В. М. Тараненко, Т. В. Сокол // Вісник Одеської державної академії технічного регулювання та якості. – 2021. – № 3. – С. 21-26.

44. Тарасенко І. О. Модернізація внутрішнього контролю на агропідприємствах України: проблеми і перспективи / І.В. О. Тарасенко, Ю. А. Кривенко // Вісник Львівської комерційної академії. – 2022. – № 6. – С. 27-32.

45. Тимошенко О. П. Організація внутрішнього контролю фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах України / О.В. п. Тимошенко, І. М. Петренко // Економіка і фінанси. – 2023. – № 5. – С. 28-33.

46. Тимощук І. М. Організація внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах України / І.В. М. Тимощук, С. В. Коваль // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2023. – № 6. – С. 28-33.

47. Тимченко М. В. Організація внутрішнього контролю в агропідприємствах України: проблеми та перспективи /М. В. Тимченко, О. О. Чернишова // Економіка України. – 2022. – № 6. – С. 28-34.

48. Ткаченко Л. В. Внутрішній контроль на сільськогосподарських підприємствах: сучасні виклики та можливості /Л. В. Ткаченко, І. В. Глушков // Економічний вісник Запорізького національного університету. – 2023. – № 2. – С. 36-40.

49. Устименко Т. В. Автоматизація процесу внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах /Т. В. Устименко, С. І. Герасименко // Вісник Вінницького національного аграрного університету. – 2023. – № 3. – С. 41-46.

50. Федоренко А. І. Внутрішній контроль як основа фінансової стабільності агропідприємств / А.В. І. Федоренко, О. В. Демиденко // Науковий вісник НУБіП України. Серія "Економіка". – 2022. – № 4. – С. 30-35.

51. Федорова О. А. Внутрішній контроль як інструмент мінімізації фінансових ризиків у сільському господарстві / О.В. А. Федорова, В. М. Кравченко // Актуальні питання економіки та права. – 2022. – № 5. – С. 24-29.

52. Хоменко Д. О. Внутрішній контроль у фінансовій діяльності агропідприємств України /Д. О. Хоменко, М. В. Черновол // Економічний журнал. – 2022. – № 3. – С. 25-30.

53. Хомюк В. В. Внутрішній контроль на сільськогосподарських підприємствах в умовах цифровізації / В.В. В. Хомюк, Ю. І. Мельник // Науковий вісник Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. – 2023. – № 1. – С. 22-28.

54. Христенко Н. Г. Вплив автоматизації на ефективність внутрішнього контролю на агропідприємствах / Н.В. Г. Христенко, Ю. п. Біленчук // Науковий вісник Львівського університету бізнесу та права. – 2023. – № 1. – С. 32-37.

55. Шаповалова Н. І. Тенденції розвитку внутрішнього контролю фінансових потоків у сільськогосподарських підприємствах / Н.М. І. Шаповалова, А. О. Ширяєва // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка". – 2021. – № 5. – С. 31-36.

56. Шевченко В. С. Організація внутрішнього контролю на агропідприємствах України: сучасний стан та перспективи розвитку / В.В. С. Шевченко, С. А. Пономарьова // Вісник Житомирського державного агротехнічного університету. – 2023. – № 2. – С. 29-34.

57. Шевченко М. В. Дослідження сучасних підходів до внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах /М. В. Шевченко, Т. С. Гончаренко // Економічний аналіз. – 2021. – № 4. – С. 15-20.

58. Шелест О. В. Аналіз ефективності внутрішнього контролю фінансових ресурсів в аграрному секторі України / О.В. В. Шелест, М. С. Кравченко // Вісник Вінницького національного аграрного університету. – 2022. – № 4. – С. 26-31.

59. Шкляр В. п. Сучасні тенденції у внутрішньому контролі фінансових потоків на агропідприємствах / В.В. п. Шкляр, Н. В. Лук'янченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економічні науки". – 2021. – № 4. – С. 34-39.

60. Яковенко Т. І. Модернізація системи внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах України /Т. І. Яковенко, А. ю. Шапка // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2021. – № 5. – С. 31-36.

61. Янкович М. І. Внутрішній контроль як чинник підвищення конкурентоспроможності агропідприємств /М. І. Янкович, В. І. Грищенко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія "Економіка". – 2022. – № 3. – С. 38-43.

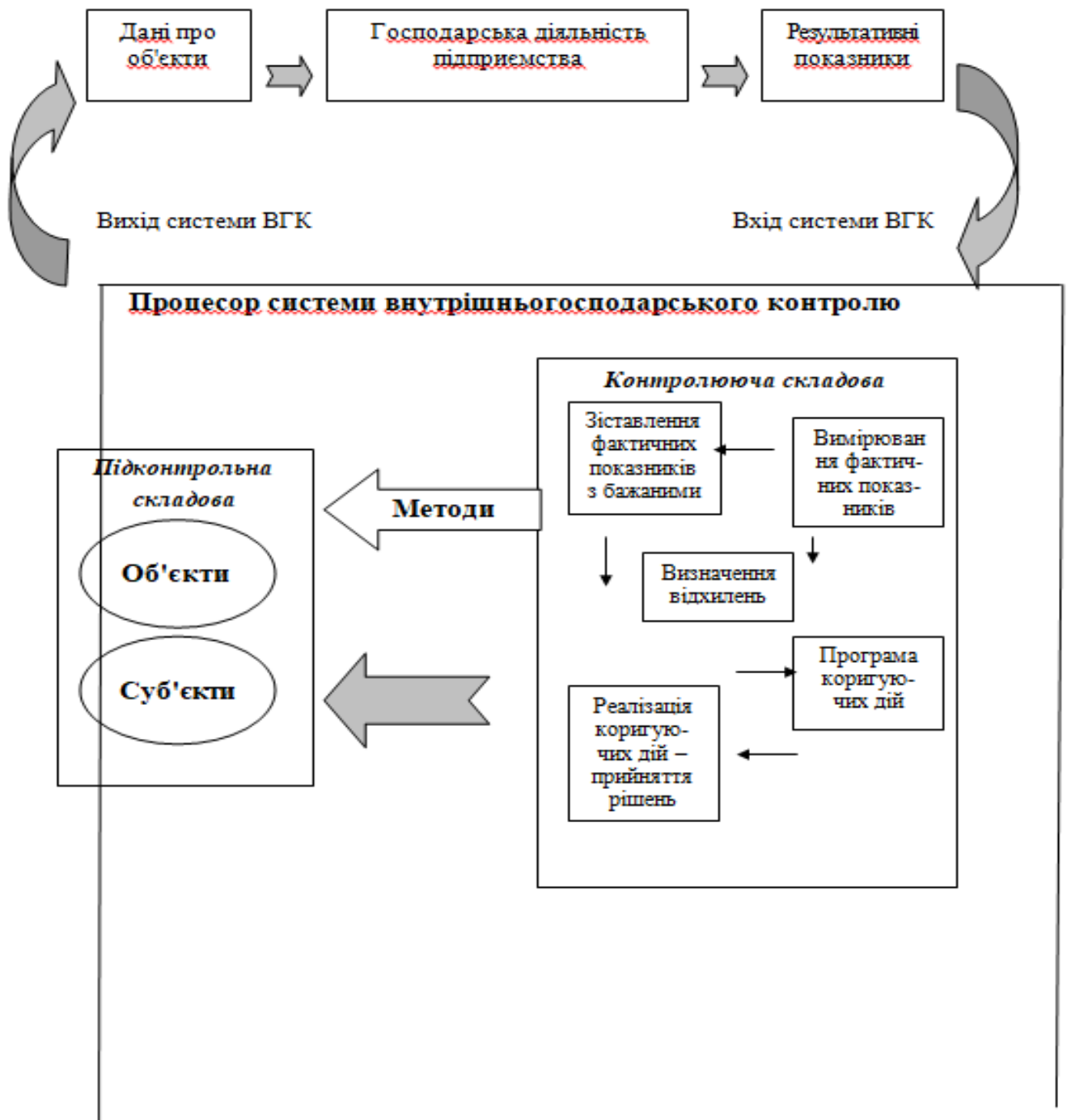
62. Яременко В. І. Внутрішній контроль як основа фінансової стабільності аграрних підприємств / В.В. І. Яременко, О. С. Ковальчук // Науковий вісник НУБіП України. Серія "Економіка". – 2023. – № 4. – С. 30-35.

63. Яременко Д. Ю. Використання сучасних інформаційних технологій у внутрішньому контролі агропідприємств / Д.І. ю. Яременко, О. С. Петров // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2023. – № 2. – С. 25-30.

64. Яременко О. В. Інновації у внутрішньому контролі на сільськогосподарських підприємствах / О.М. В. Яременко, Л. Г. Ковальчук // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2022. – № 2. – С. 29-33.

ДОДАТКИ

Внутрішньогосподарський контроль (ВГК) як підсистема управління
 Вхід системи управління   Процесор системи управління   Вихід системи управління

Формування та підтримка зворотного зв'язку системи управління –
 система внутрішньогосподарського контролю

Додаток Б

Класифікація методів і прийомів внутрішньогосподарського контролю

Додаток В

Оцінка майна ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» за 2019-2023 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна)	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1	Майно - все	2135,5	5275,1	5983,1	8141,1	9062,1	424,37
1.1	Необоротні активи	249,3	1697,1	1662,1	2090,1	3764,1	1510,43
1.1.1	Основні засоби	249,3	1697,1	1411,1	1706,1	3135,1	1258,03
1.2	Довгострокові біологічні активи	0,1	0,1	251,1	384,1	356,1	0,0
2	Оборотні активи	1886,3	3578,1	4321,1	6051,1	5298,1	280,88
2.1	Оборотні виробничі фонди	1328,9	1627,1	1526,1	3089,1	2357,1	177,38
2.1.1	Виробничі запаси	530,9	638,1	241,1	661,1	458,1	86,45
2.2	Фонди обігу	557,5	1951,1	2795,1	2955,1	2940,1	527,45
2.2.1	Готова продукція і товари	455,1	1683,1	2337,1	1988,1	2016,1	443,08
2.2.2	Поточна дебіторська заборгованість	34,3	262,1	451,1	886,1	916,1	2678,36
2.2.3	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	6,6	5,1	7,1	81,1	8,1	123,08
2.2.4	Інші оборотні активи	61,8	1,1	0,1	0,1	0,1	0,00
3	Витрати майбутніх періодів	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Додаток Г

Оцінка капіталу ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»» за 2019-2023 рр., тис. грн.

№ з/п	Види пасивів (капіталу)	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1	Капітал - все	2135,5	5275,1	5983,1	8141,1	9062,1	424,37
1.1	Власний капітал	725,1	189,1	251,1	2803,1	2872,1	396,14
1.1.1	Статутний капітал	37,1	37	37,1	37,1	37,1	100,00
2	Зобов'язання	1410,5	5086,1	5732,1	5338,1	6190,1	438,88
2.1	Забезпечення наступних витрат і пл	42,5	0,1	35,1	84,1	110,1	259,43
2.2	Довгостро	967,5	1164,1	1000,1	900,1	1502,1	155,26
2.3	Поточні зобов'язання	400,7	3922,1	4697,1	4354,1	4578,1	1
2.3.1	Кредиторсь	57,9	114,1	77,1	536,1	2,1	3,45
3	Доходи	0,1	0,1	0,	0,1	0	0,0

Додаток Д

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»»

№ з/п	Показники	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019р.
1	Вартість основних засобів на початок року	967,8	1092,1	2855,1	3054,1	3703,1	382,66
2	Відійшло за рік	124,4	1763,1	199,1	888,1	736,1	592
3	Вибуло за рік	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
4	Вартість основних засобів на кінець року	1092,1	2855,1	3054,1	3703,1	6117,1	560,16
5	Нараховано амортизації за рік	47,4	315,3	485,1	354,1	985,1	2082,45
6	Знос основн						
	а) на початку року	795,6	8	1158,1	1643,1	1997,1	251,04
	б) на кінець року	842,9	1158,1	1643,1	1997,1	2982,1	353,82
7	Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн	124,4	1	199,1	649,1	2414,1	1942,08
8	Темп зростання (зниження), %	112,9	261,5	107,0	121,3	165,2	52,35
9	Температура приросту (зменшення), %	12,9	161,5	6,9	21,3	65,2	52,35
10	Коефіцієнт оновлення, %	11,4	61,8	6,5	23,9	12,0	0,65
11	Коефіцієнт вибуття, %	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,00
12	Період оновлення (можливого повного вибуття), рок	8,8	1,6	15,4	4,2	8,3	-0,47
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	100,0	100,0	100,0	73,1	328,0	227,9
15	Період обороту, років	21,8	6,3	6,1	9,5	5,0	22,9
16	Коефіцієнт зносу, %						
	а) на початку року	82,3	77,2	40,6	53,8	53,9	65,6
	б) на кінець року	87,1	106,0	57,6	65,4	80,5	92,5
17	Коефіцієнт придатності, %						
	а) на початку року	17,8	22,8	59,4	46,2	46,1	258,9
	б) на кінець року	12,9	-6,0	42,5	34,6	19,5	150,9

Додаток Е

Фінансові результати діяльності ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»», 2019-2023 рр. тис. грн.

№ з/п	Показники	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3289,6	4661,1	8303,1	9760,1	12709,1	386,35
2	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2896,4	4013,1	6919,1	8133,1	10591,1	365,67
3	У % до доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	88,1	86,1	83,3	83,3	83,3	-4,7
4	Операційні витрати, в тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1965,1	3118,1	5768,1	5233,1	8569,1	436,08
	б) адміністративні витрати	174,4	312,1	1154,1	690,1	760,1	436,03
	в) витрати на збут	29,4	143,1	117,1	55,1	197,1	672,35
	г) інші операційні витрати	133,1	0,1	30,1	72,1	2,1	1,50
5	Валовий прибуток (збиток)	931,4	895,1	1151,1	2900,1	2022,1	217,12
6	У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32,2	22,3	16,6	35,7	19,1	-13,1
7	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	594,8	440,1	-150,1	2083,1	1063,1	178,75
8	Фінансові та інвестиційні доходи	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,00
9	Фінансові та інвестиційні витрати	183,9	417,1	284,1	204,1	456,1	248,10
10	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	410,9	23,1	-434,1	1879,1	607,1	147,72
11	Податок на прибуток від звичайної діяльності	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,00
12	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	410,9	23,1	-434,1	1879,1	607,1	147,72
13	У % до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	100,1	100,1	100,1	100,1	100,1	0,00
14	Надзвичайні доходи	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,00
15	Надзвичайні витрати і податки з високого прибутку	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,00
16	Чистий прибуток (збиток)	410,9	23,1	-434,1	1879,1	607,1	147,72
17	У % до прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12,5	0,5	-5,2	19,3	4,8	-7,7
18	У % до валового прибутку (збитку)	44,1	2,6	-37,7	64,8	30,0	-14,1

Додаток Ж

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»», 2019-2023 рр.

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1. Показники структури капіталу							
Коефіцієнти автономії	>0,5	0,44	0,14	0,14	0,44	0,42	95,45
Коефіцієнти концентрації залученого капіталу	<0,5	0,76	1,06	1,06	0,76	0,78	103,94
Коефіцієнт фінансування	>1	0,61	0,14	0,14	0,63	0,56	91,80
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	2,05	27,01	23,94	2,00	2,26	110,73
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,67	0,96	0,90	0,34	0,44	65,67
Коефіцієнти структури залученого капіталу	Збільшення	0,79	0,33	0,27	0,27	0,34	42,96
2. Показники стану оборотних активів							
Коефіцієнти маневреності власного капіталу	Збільшення	1443,5	-343,9	-410,9	1613,1	610,1	42,39
Коефіцієнти забезпечення оборотних коштів	>0,1	0,87	-0,00	-0,00	0,37	0,22	25,58
Коефіцієнт забезпечення запасів	>0,5	0,91	-0,00	-0,01	0,42	0,24	26,37
Коефіцієнти маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,10	0,08	0,07	0,15	0,12	1199,25
3. Показники стану основного капіталу							
Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,83	1,66	0,66	0,90	0,77	92,77
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,22	0,42	0,34	0,31	0,45	307,38
Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,87	0,51	0,64	0,64	0,59	67,82
Коефіцієнти оборотних і необоротних активів	Збільшення	7,67	2,21	2,70	3,00	1,51	19,69

Додаток К

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів
 ТОВ ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»», 2019-2023 рр., тис. грн.

№ з/п	Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1	Оцінка ліквідності							
1	Високоліквідні активи (А1)	≥П1	6,60	5,10	7,10	81,10	8,1	123,69
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	96,00	263,10	451,10	886,10	916,10	956
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	1783,9	3310,10	3863,10	5077,10	4373,10	245,55
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤А1	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	#ДЕЛ
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	342,80	3808,10	4620,10	3818,10	4576,10	1335,98
1.6	Довгос	≤А3	967,50	1164,10	1000,10	900,10	1502,10	156,96
2	Оцінка платоспроможності							
2.1	Коефіцієнти абсолютної ліквідності	≥0,2	0,12	0,10	0,10	0,12	0,10	14,81
2.2	Проміжні	≥0,7	0,20	0,17	0,20	0,30	0,27	225,00
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	4,81	1,01	1,02	1,49	1,26	26,23
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	1,66	1,	1,15	1,65	1,59	95,80
3	Оцінка оборотності оборотних активів							
3.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	2741,40	3884,10	6919,10	8133,10	10591,10	387,85
3.2	Середньорічна вартість	-	1939,45	2732,20	3950,60	5186,10	5674,60	292,93
3.3	Коефіцієнт обер	Збільшення	1,51	1,53	1,77	1,67	1,97	130,46
3.4	Коефіцієнт з	Змен	0,81	0,70	0,67	0,74	0,64	79,01
3.5	Тривалість одного	Зм	255,1	253,1	205,	2	19	7

Додаток Л

Оцінка ділової активності ТОВ ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»», 2019-2023 рр.

№ з/п	Показники	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	Відношення у % 2023 р. до 2019 р.
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2741,30	3884,00	6919,00	8133,00	10591,00	386,45
2	Операційні витрати	5103,60	5826,00	7704,00	6296,00	13630,00	267,07
3	Середньорічна вартість капіталу	2150,05	3705,20	5629,00	7062,00	8601,50	400,06
4	Середньорічна вартість необоротних активів	210,70	973,10	1679,50	1876,00	2927,00	1389,18
5	Середньорічна вартість оборотних активів	1939,35	2732,10	3949,50	5186,00	5674,50	292,60
6	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів	739,65	1477,90	1576,50	2307,50	2723,00	368,15
7	Середньорічна вартість готової продукції і товарів	227,50	1069,00	2010,00	2162,50	2002,00	880,00
8	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	913,85	148,10	356,50	668,50	901,00	98,69
9	Середньорічна вартість власного капіталу	1227,75	457,00	220,00	1527,00	2837,50	231,11
10	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	219,65	85,95	95,50	306,50	269,00	122,47
11	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	1,27	1,05	1,23	1,15	1,23	96,57
12	Фондовіддача необоротних активів, грн	13,01	3,99	4,12	4,34	3,62	27,81
13	Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,41	1,42	1,75	1,57	1,87	132,04
14	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	255	253	205	230	193	76
15	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів	3,71	2,63	4,39	3,52	3,89	104,94
16	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	97	137	82	102	93	95
17	Коефіцієнт обертання готової продукції і товарів	12,05	3,63	3,44	3,76	5,29	43,90
18	Тривалість одного обороту готової продукції і товарів, днів	30	99	105	96	68	228
19	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	3,00	26,23	19,41	12,17	11,75	391,86
20	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	120	14	19	30	31	26
21	Коефіцієнт обертання власного капіталу	2,23	8,50	31,45	5,33	3,73	167,17
22	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	161	42	11	68	96	60
23	Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	23,24	67,78	80,67	20,54	50,67	218,07
24	Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	15	5	4	18	7	46

Додаток М

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану ТОВ ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»»

№ з/п	Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику	Інтегрований показник фінансового стану	Рейтинг фінансового стану
1	Показники ліквідності								
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності	4,71	0,91	0,92	1,39	1,16	$8 / (10 - 7) + 8 = 0,1875$	0,2187	В
1.2	Коефіцієнти швидкої ліквідності	0,26	0,07	0,10	0,22	0,20	$8 / (10 - 6) + 8 = 0,25$	0,05	В
2	Показники ділової активності								
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	120,01	13,73	18,55	29,59	30,63	$8 / (10 - 10) + 8 = 0$	0	В
2.2	Період оборотності запасів, днів	68,22	157,38	167,59	255,59	124,80	$8 / (10 - 6) + 8 = 0,25$	31.20	В
2.3	Період оборотності активів, днів	282,35	343,43	292,88	312,59	292,37	$8 / (10 - 10) + 8 = 0$	0	В
3	Показники фінансової незалежності								
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	66,05	96,42	95,80	65,57	68,31	$8 / (10 - 6) + 8 = 0,25$	17.08	В
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	76,51	-9,61	-9,51	26,66	11,51	$8 / (10 - 0) + 8 = 0,625$	7.19	В
4	Показники прокатності								
4.1	Рентабельність продажу, %	12,49	0,49	-5,23	19,25	4,78	$8 / (10 - 8) + 8 = 0,125$	0,60	А
4.2	Рентабельність активів, %	4,78	0,16	-1,93	6,65	1,76	$8 / (10 - 8) + 8 = 0,125$	0,22	А
4.3	Рентабельність капіталу, %	8,37	1,26	-49,32	30,76	5,35	$8 / (10 - 10) + 8 = 0$	0	А
5	Інші показники								

Графік документообігу в ТОВ ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Лідер Агро»»

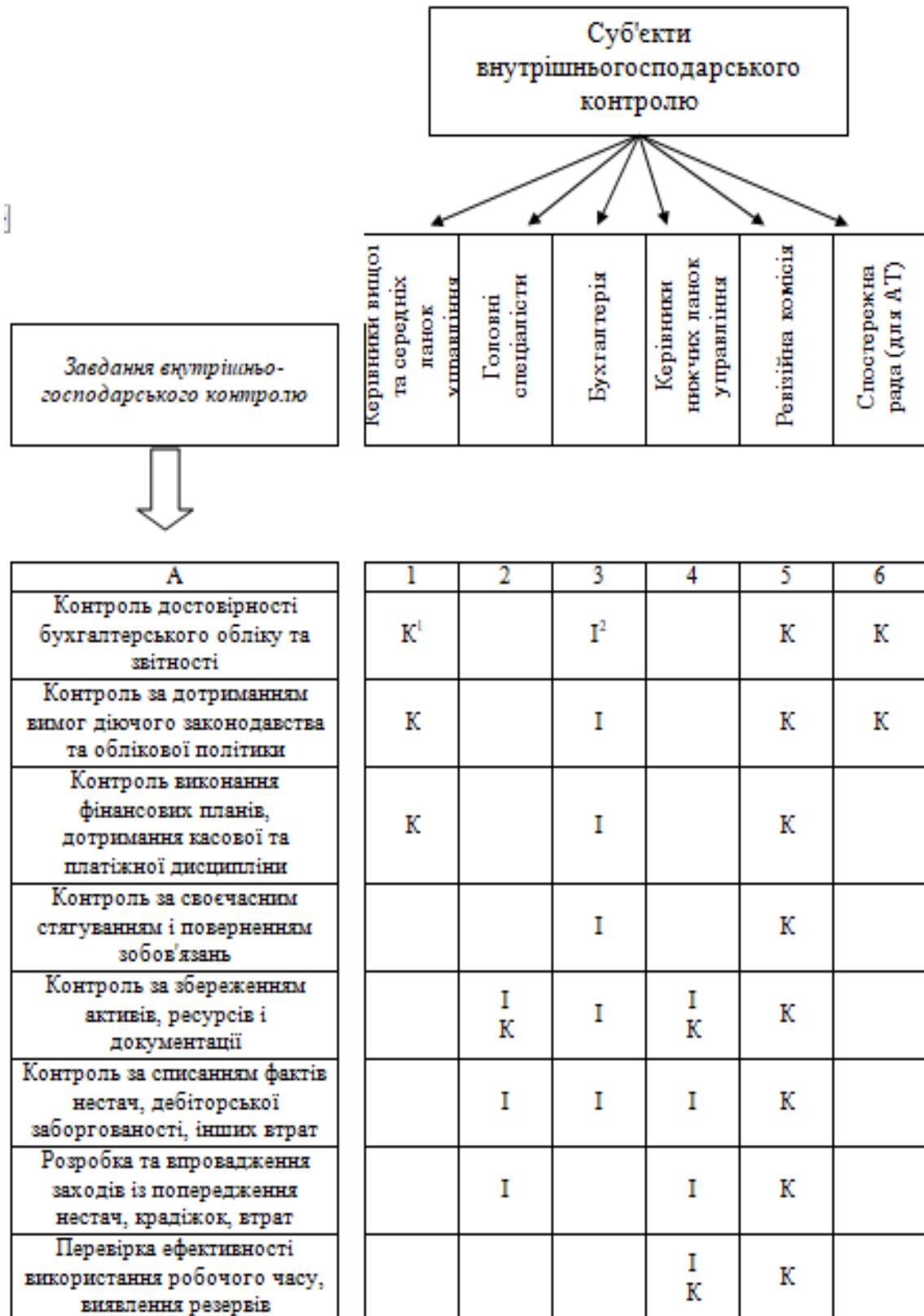
№ п/п	Вид документа	Дата подання	Відповідальний	Контроль виконання
1	Касові документи	Щоденно, останній термін 1-го числа наступного за звітним	Начальник фінансового відділу	Бухгалтер по обліку касових операцій
2	Авансові звіти	Щоденно, останній термін 1-го числа наступного за звітним	Підзвітної особи	Бухгалтер по обліку касових операцій
3	Банківські виписки	Щоденно, останній термін 2-го числа наступного за звітним	Начальник фінансового відділу	Бухгалтер по обліку банківських операцій
4	Звіт по банку для підрозділів	3-го числа місяця наступного за звітним	Бухгалтер по обліку банківських операцій	Ведучі бухгалтера підрозділів
5	Таблиця обліку виконання робочого часу	До 27 числа звітного місяця	Начальник відділу, табельник підрозділу	Бухгалтер з обліку заробітної плати підрозділу, Інспектор по кадрам (по табличному обліку і трудовій дисципліні)
6	Розрахунок показників по преміюванню	До 28 числа звітного місяця	Начальнику ОС і ТО (по керівникам за напрямом і начальникам підрозділів); Начальник підрозділів, інженер з нормування і організації праці підрозділів	Бухгалтер по обліку розрахунків з робочими, Бухгалтер по обліку заробітної плати підрозділів
7	Зведення по заробітній платі	2-го числа місяця, наступного за звітним	Бухгалтер по обліку заробітної плати підрозділу	Бухгалтер по обліку розрахунків з робочими ЦБ, бухгалтер підрозділів
8	Розподіл основної та додаткової заробітної плати (по бух. рахункам)	4-го числа місяця, наступного за звітним	Інженер по нормуванню і організації праці підрозділу	Бухгалтер підрозділу
9	Приймально-здавальна вкладна на готову продукцію і напівфабрикати власного виробництва	Щоденно на протязі місяця (не пізніше 1-го числа місяця, наступного за звітним)	Начальник ділянки, майстер	Комірник

10	Акти виконаних робіт, послуг; Акти про наявність НЗН на кінець місяця	1-го числа місяця, наступного за звітним	Начальник підрозділу, ведучий економіст, економіст по угодам праці підрозділів	Ведучий бухгалтер підрозділу
11	Товарно-транспортна накладна	Під час поставки на підприємство, не пізніше 1-го числа наступного за звітним	Економіст по постачанню, інженер по комплектуванню, комірник	Бухгалтер по обліку ТМЦ підрозділу
12	Лімітно-забірна карта (М-8), ресурсні відомості	1-го числа звітного місяця	Старший майстер	Головний технолог, Начальник технологічного відділу, комірник підрозділу
13	Податкова накладна	Під час: 1.Відпуск ГП, ТМЦ, товарів, робіт, послуг; 2.Отримання передплати за ГП, ТМЦ, виконувані роботи, послуги; 3.Доставки на підприємство ТМЦ, отримання актів на виконанні роботи, послуги	Начальник підрозділу; економіст за постановкою; інженер по комплектуючим; посадові особи відповідальні за виконання угод.	Ведучий бухгалтер підрозділу, бухгалтер з обліку ТМЦ підрозділу
14	Прибутковий порядок	Щоденно на протязі місяця (не пізніше 1-го числа місяця, наступного за звітним)	Комірник	Бухгалтер з обліку ТМЦ підрозділу, комірник
15	Накладна-вимога на відпуск ТМЦ на стороні або всередині підрозділу	Щоденно на протязі місяця (не пізніше 31-го числа місяця наступного за звітним)	Комірник	Бухгалтер з обліку ТМЦ підрозділу, комірник
16	Наказ-накладна на відпуск продукції	На протязі місяця (не пізніше 1-го числа місяця наступного за звітним)	Економіст по збуту підрозділу	Ведучий бухгалтер підрозділу
17	Балансовий (технологічний) звіт про видатки ТМЦ на виробництво продукції, робіт, послуг	На 2 число місяця, наступного за звітним	Інженер-технолог підрозділу	Ведучий бухгалтер підрозділу, Бухгалтер по обліку ТМЦ підрозділу
18	Матеріальний звіт	5-го числа місяця наступного	Бухгалтер по обліку ТМЦ	Ведучий бухгалтер підрозділу

		за звітним	підрозділу	
19	Акти виконаних робіт, послуг сторонніх організацій	Не пізніше 5-го числа місяця наступного за звітним	Начальник підрозділу, енергетик, механік, інженер-технолог підрозділу	Ведучий бухгалтер підрозділу
20	Звіт по використаним талонам	До 3-го числа наступного за звітним	Комірник (який видає талони) підрозділу	Бухгалтер по обліку витрат на виробництво ЦБ
21	Фактичне формування ЗВВ та собівартості, розподіл послуг електроенергії підрозділу	5-го числа місяця, наступного за звітним	Ведучий бухгалтер з обліку електроенергії	Ведучий бухгалтер по обліку витрат ЦБ; Ведучий економіст ЄС
22	Розрахунок виготовлення напівфабрикатів, робіт, послуг для власного використання або передачі підрозділам	12-го числа, наступного за звітним	Ведучий бухгалтер підрозділу	Зам. Головного бухгалтера по обліку і звітності; Зам. Головного бухгалтера по обліку витрат на виробництво
23	Авізо вартість півфабрики, робіт, послуг, і послуг, які відвантажені підрозділам	12-го числа місяця, наступного за звітним	Ведучий бухгалтер підрозділу	Зам. Головного бухгалтера по обліку витрат на виробництво; Начальник бюро сводного обліку ТМЦ та затрат
24	Розподіл адміністративних видатків по підрозділам	14-го числа місяця, наступного за звітним	Начальник бюро сводного обліку ТМЦ та затрат	Зам. Головного бухгалтера по обліку витрат на виробництво
25	Залишки готової продукції	18-го числа місяця, наступного за звітним	Бухгалтер підрозділу	Зам. Головного бухгалтера по обліку витрат на виробництво
26	Виробнича собівартість за звітний місяць по статям затрат	18-го числа місяця, наступного за звітним	Ведучий бухгалтер підрозділу	Зам. Головного бухгалтера по обліку витрат на виробництво
27	Форма №1Б «Звіт про фінансові результати, дебіторську і кредиторську заборгованість»	23-го числа місяця, наступного за звітним	Ведучий бухгалтер підрозділу	Зам. Головного бухгалтера по обліку і звітності
28	Звіт по заготівлі кормів	28-го числа місяця, наступного за звітним	Головний технолог	Ведучий бухгалтер підрозділу
29	Акти вибраних кормів для збереження на зиму	28-го числа місяця, наступного за звітним	Комірник	Ведучий бухгалтер підрозділу, інженер по кормам

30	Зведений облік кормів	28-го числа місяця, наступного за звітним	Головний технолог	Ведучий бухгалтер підрозділу
----	-----------------------	---	-------------------	------------------------------

Рекомендований розподіл завдань внутрішньогосподарського контролю між окремими суб'єктами у сільськогосподарських підприємствах

Додаток П

А	1	2	3	4	5	6
Контроль за витрачанням сировини, матеріалів, ресурсів, дотриманням норм		I К	I	I К	К	
Контроль якості продукції та дотримання санітарних умов виробництва		I К		I К	К	
Звірка даних первинного та зведеного обліку			I К	I К		
Контроль за розподілом і використанням прибутку	К		I		К	К
Контроль за використанням цільових коштів і резервів			I К		К	
Перевірка достовірності калькулювання собівартості готової продукції		I	I	I	К	
Контроль за достовірністю нарахування та своєчасністю погашення зобов'язань перед бюджетом			I		К	
Перевірка дотримання норм трудового законодавства та положень колективного договору	К	I	I	I	К	К
Контроль за нарахуванням заробітної плати та проведенням утримань із неї			I		К	
Забезпечення своєчасності проведення фактичних перевірок, інвентаризацій і внутрішніх ревізій	К		I		К	
Перевірка достовірності відображення доходів, витрат і формування фінансових результатів			I		К	К
Прогнозування результатів діяльності, виявлення внутрішніх резервів		I	I	I	К	К
Оцінювання виявлених відхилень і прийняття відповідних рішень	К	I	I	I	К	К
Оцінка правильності, своєчасності прийнятих рішень і результативності їх виконання	I				К	К

К¹ – контрольна функція; І² – функція інформаційного забезпечення

Зразок Положення про службу внутрішньогосподарського контролю

Затверджено

_____
(назва, дата, номер розпорядчого документу
та

_____
орган, що його видав)

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО СЛУЖБУ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

1. Загальні положення

- 1.1. Положення про службу внутрішньогосподарського контролю розроблено відповідно до чинного законодавства України та Статуту підприємства.
- 1.2. Цим Положенням визначено правовий статус, склад, функції, права та відповідальність служби внутрішньогосподарського контролю.
- 1.3. Норми Положення поширюються на всіх суб'єктів внутрішньогосподарського контролю.

2. Правовий статус

- 2.1. Служба внутрішньогосподарського контролю є комплексним органом, що здійснює перманентний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства.
- 2.2. Метою функціонування служби внутрішньогосподарського контролю є інформаційне забезпечення управлінських рішень, сприяння у вирішенні стратегічних завдань підприємства щодо підвищення ефективності його діяльності, а також у попередженні помилок та усуненні їх причин.
- 2.3. Компетенція суб'єктів служби внутрішньогосподарського контролю визначається даним Положенням, Положенням про спостережну раду, Положенням про ревізійну комісію, посадовими інструкціями контролюючого персоналу.

3. Суб'єкти

- 3.1. Служба внутрішньогосподарського контролю не є відокремленим підрозділом, а функціонує за рахунок діяльності окремих суб'єктів контролю на всіх управлінських рівнях і формується з наступних підрозділів і посадових осіб:
  - спостережної ради (в акціонерних товариствах);
  - адміністративно-управлінського персоналу;
  - ревізійної комісії;
  - бухгалтерської (економічної) служби;
  - головних спеціалістів.
- 3.2. Очолює службу внутрішньогосподарського контролю її керівник, який може суміщати посаду голови ревізійної комісії (спостережної ради).
- 3.3. Керівник служби внутрішньогосподарського контролю забезпечує узгодженість функціонування різних її підрозділів і посадових осіб.

1. Функції та обов'язки

- 1.1. Служба внутрішньогосподарського контролю забезпечує:
- проведення ревізій і тематичних перевірок діяльності структурних підрозділів підприємства;
  - виявлення відхилень фактичних даних від встановлених планових і нормативних показників, встановлення винних осіб;
  - здійснення контролю за достовірністю бухгалтерського обліку та звітності, а також за дотриманням чинного законодавства та вимог облікової політики;
  - виконання фінансових планів, дотримання касової, платіжної дисципліни, своєчасне стягування та повернення зобов'язань, у тому числі перед бюджетом;
  - здійснення контролю за збереженням і раціональним використанням активів, ресурсів, документації;
  - здійснення контролю за формуванням витрат, основними технологічними процесами та окремими видами діяльності підприємства;
  - пошук внутрішніх резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
  - оцінювання виявлених у процесі контролю відхилень і прийняття відповідних рішень;
  - оцінку правильності, своєчасності прийнятих рішень і результативності їх виконання;
  - складання та надання звітів за результатами перевірок, надання необхідної інформації керівництву (власникам) підприємства.
- 1.2. Суб'єкти внутрішньогосподарського контролю зобов'язані:
- належним чином здійснювати ревізії, тематичні перевірки й інші контрольні заходи;
  - виконувати рішення власників підприємства;
  - у своїй діяльності керуватися виключно нормами чинного законодавства, статуту й інших внутрішніх регламентів;
  - своєчасно надавати вищому керівництву (власникам) підприємства інформацію про результати перевірок;
  - дотримуватися етичних (професійних) принципів поведінки у своїй діяльності: об'єктивності, незалежності, компетентності та відповідальності.
- 1.3. Функції та обов'язки окремих суб'єктів внутрішньогосподарського контролю деталізуються у відповідних положеннях і посадових інструкціях.

2. Права

- 2.1. Суб'єкти служби внутрішньогосподарського контролю мають право:
- доступу до активів, ресурсів і документації підприємства з метою виконання функцій контролю;
  - отримувати від посадових осіб підприємства необхідну інформацію та пояснення як в усній, так і в письмовій формах;
  - ініціювати проведення позачергових засідань органів вищого керівництва;
  - за результатами перевірок розробляти та подавати керівництву проекти відповідних управлінських рішень;
  - вносити пропозиції керівництву підприємства щодо застосування санкцій і заохочень стосовно конкретних працівників або підрозділів.
- 2.2. Права окремих суб'єктів внутрішньогосподарського контролю конкретизуються у відповідних положеннях і посадових інструкціях.

- 1.1. На суб'єктів внутрішньогосподарського контролю покладена відповідальність за належне виконання своїх обов'язків, достовірність, повноту й об'єктивність наданих за результатами перевірок висновків.
- 1.2. Суб'єкти внутрішньогосподарського контролю несуть цивільно-правову відповідальність у межах завданих збитків підприємству, а також трудову відповідальність.
- 1.3. Види та ступінь відповідальності окремих суб'єктів внутрішньогосподарського контролю встановлюється у відповідних положеннях і посадових інструкціях.
- 1.4. Спірні питання щодо притягнення до відповідальності посадових осіб вирішуються у судовому порядку.

2. Координація та взаємодія суб'єктів

- 2.1. Суб'єкти внутрішньогосподарського контролю постійно взаємодіють між собою у середовищі інформаційних потоків.
- 2.2. Координуючим підрозділом служби внутрішньогосподарського контролю та інформаційних потоків у її системі є ревізійна комісія, куди надходить вся інформація від керівників нижчих і середніх ланок управління, головних спеціалістів, обліково-економічного персоналу про виявлені у результаті контролю чи потенційні відхилення.
- 2.3. На основі інформації про відхилення ревізійна комісія розробляє проект управлінського рішення, який надходить до вищого керівництва (власників) підприємства.
- 2.4. Ревізійна комісія здійснює контроль за виконанням прийнятого рішення. Оперативний контроль на місцях здійснюють головні спеціалісти та керівники нижчих ланок управління.
- 2.5. Відомості про об'єкти, прийоми, методи та процедури контролю, нормативні та планові показники, зібрані під час здійснення контрольних заходів дані, виявлені відхилення систематизуються у робочій документації. Відповідальність за вихідну інформацію несуть головні спеціалісти, обліковий персонал, керівники структурних підрозділів, звідки надходить дана інформація.
- 2.6. Результати роботи служби внутрішньогосподарського контролю відображаються у підсумковій документації. Ефективність внутрішньогосподарського контролю залежить від своєчасності надання інформації, що міститься у підсумкових документах, керівництву підприємства для подальшого використання в управлінській діяльності. Відповідальність за вихідну інформацію покладена на керівника служби внутрішньогосподарського контролю.

Відомість відхилень у податковій звітності та розрахунок фінансових ризиків

за травень місяць 2024 року, грн

№ з/п	Види податків, платежів	Строк подання декларації (розрахунку)		Штраф за несвоєчасне подання розрахунку ¹	Сума задекларованого податкового зобов'язання	Строк сплати				
		граничний	фактичний			граничний	фактичний			
							дата	сума	дата	сума
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Податок на додану вартість	20.Тра	20.Тра	0,00	3456,00	30.Тра	30.Тра	2000,00	06.Чер	1456,00
2.	Єдиний податок IV групи	01.Лют	30.Січ	0,00	1480,00	30.Тра	16.Лип	1480,00		
3.	Збір за забруднення навколишнього природного середовища	10.Тра	12.Тра	295,00	1250,00	20.Тра	20.Тра	1250,00		
	і т. д.			0,00						
	Разом			295,00						
		¹ У разі неподання декларації у встановлені строки нараховується штраф у розмірі 10 неоподатованих мінімумів доходів громадян та штраф за визначення податкового зобов'язання контролюючими органами у розмірі 10 % від суми зобов'язання за кожен податковий період (пп. 17.1.1 та 17.1.2 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2181-III)								
		Відомість склав контролер-ревізор _____				Іванченко М. Ф.				
		(підпис)								

Продовження додатку П

Виявлена сума заниження податкового зобов'язання	Сума штрафу ²	Період і сума простроченого платежу		Сума штрафу ³	Облікова ставка НБУ, %		Пеня	Загальна сума штрафних санкцій
		днів	грн		на дату подання декларації	на дату сплати		
12	13	14	15	16	17	18	19	20
2614,00	130,70	6	1456,00	145,60	8,5	8,0	2,69	278,99
	0,00	46	1480,00	296,00	8,5	8,0	22,83	318,83
	0,00		0,00				0,00	295,00
	0,00		0,00				0,00	0,00
	0,00		0,00				0,00	0,00
	0,00		0,00				0,00	0,00
	130,70			441,60			25,52	892,82

²При самостійному виявленні суми заниження податку та виправленні помилки штрафна санкція становить 5 % від суми заниження (пп. 17.2 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2181-III).

³При несвоечасній сплаті податкового зобов'язання нараховується штраф у розмірі 10 %, якщо термін прострочки платежу складає до 30 календарних днів; 20 %, якщо термін прострочки від 31 до 90 календарних днів; 50 %, якщо термін прострочки понад 90 календарних днів (пп. 17.1.7 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2181-III)

Продовження додатку Р

Граничний термін звітування ¹	Фактичне подання звіту ²		Готівка, внесена в касу ³		Штрафні санкції ³		Податок з доходів фізичних осіб ^{3а}
	дата ²	витрачена готівка, підтверджена документально ²	у встановлені строки ²	до кінця поточного місяця ²	на підприємство ^{1б}	на фізичну особу ^{2а}	
25.05	28.05	1346,50		153,50	375,00	225,00	0,00
23.06	23.06	654,18			36,46	21,87	25,72
21.06	22.06	191,45		70,00	117,50	70,50	36,79
					0,00	0,00	0,00
					0,00	0,00	0,00
					0,00	0,00	0,00
					0,00	0,00	0,00
					0,00	0,00	0,00
					0,00	0,00	0,00
					0,00	0,00	0,00
					528,96	317,37	62,51

¹Штрафна санкція за перевищення встановлених строків використання виданої підзвіт готівки (у розмірі 25% несвоєчасно відзвітованих (повернутих) сум), згідно Указу Президента України "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з урегулювання обігу готівки" від 12.06.95р. №436/95.

²Штрафна санкція за перевищення граничних термінів звітування (у розмірі 15% невідзвітованої або не повернутої вчасно суми), згідно пп. 9.10.3 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22.05.03р. №889-IV.

³Податок з доходів фізичних осіб за невідзвітування або не повернення підзвітних сум до кінця звітного місяця (ставка податку від даної суми, збільшеної на коефіцієнт 1,176), згідно пп. 3.4 та пп. 9.10.1 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб".